

Z letošnjega slovenskega romanja v Luján. Kip lujanske Virgencite, ki bo 16. junija 1995 v spremstvu „Argentincev“ prepeljan v Slovenijo, v soboto 24. junija pa slovesno ustoličen v baziliki na Brezjah.

Foto: Marko VOMBERGAR

duhovno
življenje

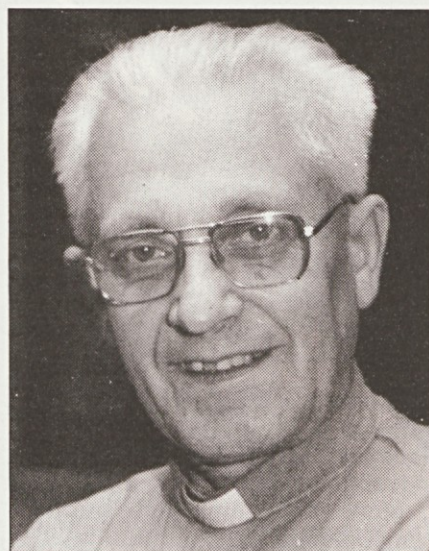

3000 slovenskih rojakov v Lujanu, ko je v procesiji spremljalo kip lujanske Virgencite ter podobo Marije Pomagaj z Brezij.
Foto: Marko VOMBERGAR

Nova okrožnica papeža Janeza Pavla II. „Evangelij življenja“

(Evangelium vitae)

LOJZE KUKOVICA

„Evangelij življenja“, enajsta okrožnica papeža Janeza Pavla II., objavljena dne 25. marca letos istočasno v sedmih svetovnih jezikih, ima poleg uvoda štiri poglavja in zaključno misel, posvečeno Mariji. Kot je sam papež dejal en dan po objavi okrožnice pri angelovem češčenju na trgu sv. Petra, je okrožnica „sad širokega posvetovanja s škofi vsega sveta in obsega razmišljanje o življenju v najširšem pomenu besede, v njegovi naravni in nadnaravni razsežnosti“.

„Evangelij življenja“ je nauk Cerkve o življenju. Okrožnica ne pove pravzaprav nič bistveno novega, le ponovno in z vso slovesnostjo papeževe avtoritete predloži vsemu svetu — vernikom in sploh vsem ljudem dobre volje — nauk Cerkve o tem, kako je treba spoštovati in čuvati življenje v vseh njegovih stopnjah od spočetja do naravne smrti.

Uvod

V uvodu papež izjavlja, da je „človek poklican k polnosti življenja, ki presega razsežnost zemeljskega bivanja, ker obstoji polnost življenja v deleženju samega božjega življenja. Vzvišenost tega nadnaravnega poklica kaže na veličino in vrednost človekovega življenja na tej zemlji“. Življenje na tem svetu ni zadnja, temveč „predzadnja in sveta resničnost“. Že s samim razumom more vsak človek spoštovati „vrednost človeškega življenja od njegovega začetka do konca“.

Ko Cerkev oznanja evangelij življenja, se zaveda dolžnosti, da se zoperstavi vsem različnim grožnjam proti človeškemu dostojanstvu in njegovemu življenju. To je danes še posebej važno in nujno, ker se množe in zastrujejo grožnje in nevarnosti za življenje posameznih ljudi in celih narodov, posebej še, kadar je to življenje slabotno in brezbrambno.

Vse, kar je nasprotno življenju, kot so umori vseh vrst, iztrebljanje celih narodov, splav, evtanazija, prostovoljni samomori, vse, kar ogroža integriteto človeške osebe, kot pohabljenja, telesna in duševna mučenja, kakor tudi poskusi psihičnega prisiljevanja; končno vse, kar žali človekovo dostojanstvo, kot na primer podčloveški življenjski pogoji, samovoljna zapiranja, preganjanja, suženjstvo, prostitucija, trgovanje z ženskami in dekleti, pa tudi sramotni delovni pogoji... vse to je po papeževih

besedah napad na življenje, nekaj sramotnega in nedopustnega.

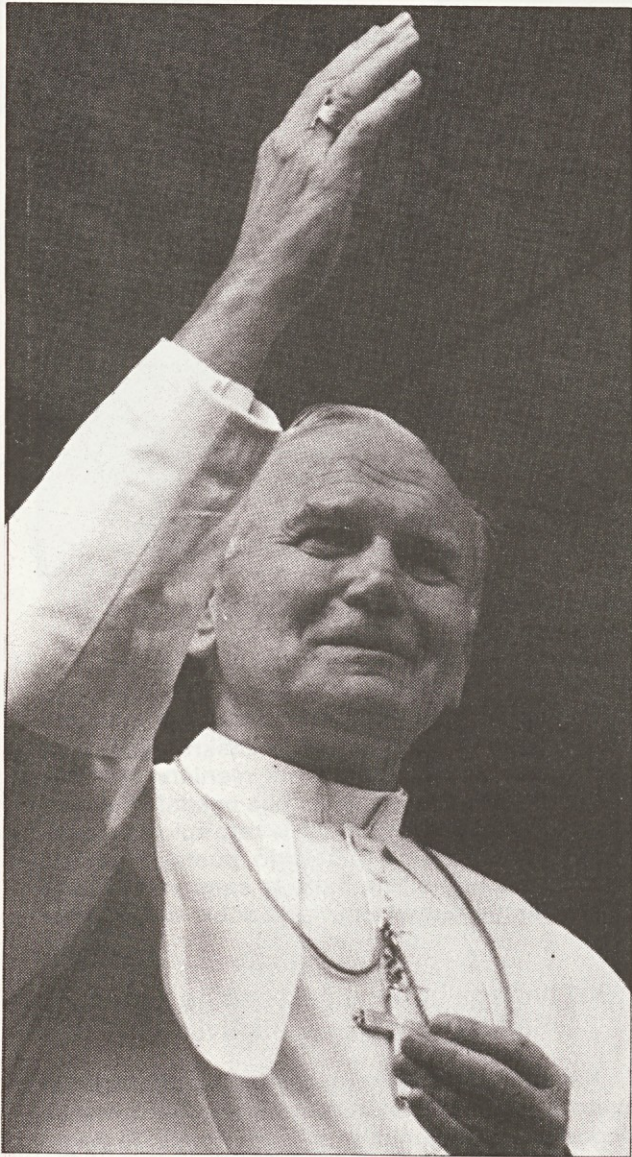
Dejstvo je, da so zakonodaje mnogih dežel — zatrjuje papež — pristale na to, da se ne kaznujejo več ali pa se celo pozitivno dovoljujejo nekatera dejanja proti življenju. Vse to je zaskrbljujoči znak in pogosto tudi stranski vzrok resnične moralne pokvarjenosti. Dejanja, ki so bila nekdanj soglasno ožigosana kot zločinska in jih je zato splošni moralni čut tudi zavračal, začetjanjo postajati počasi družbeno sprejemljiva. Tako je sami vesti vedno težje razločevati med tem, kaj je dobro in kaj slabo.

Prvo poglavje:

„Kri tvojega brata kliče z zemlje k meni.“
Sedanje grožnje proti življenju

Papež začenja svojo razmišljanje o vrednosti in svetosti človeškega življenja s svetopisemskim dogodkom umora Abela po bratu Kajnu. Ta dogodek mu da povod za trditev, da „vsako življenje, posebej pa še človeško, pripada Bogu; zato, kdor napade človekovo življenje, v nekem smislu napade Boga samega. Če kdo taji, kot je to storil Kajn, da je varuh svojega brata, potem takšno zadržanje lahko vodi do napadov na življenje celo bližnjih sorodnikov, kot je to primer pri splavu in pa ko se priporoči ali celo povzroči evtanazija“.

V tem prvem poglavju papež navaja nekatere grožnje proti življenju v sodobnem času: revščina, podhranjenost, lakota, nasilje, ki ga povzroča ne samo vojna, temveč še prej sramotno kupčevanje z orožjem... predrzno zanemarjanje ekološkega ravnovesja, mamila, posploševanje novih modelov spolnega življenja. Nadalje se papež obrača tudi proti drugim vrstam napadov na življenje, in sicer na življenje, ki je bilo komaj spočeto v materinem naročju, in na življenje, ki se končuje. Gospodstvo

nad tema dvema vrstama življenja se zdi, da je za sodobno civilizacijo smrti kot neka pravica. Mnogi teh dejanj ne smatrajo za zločin.

Ko papež govori o protispočetnih metodah in splavu, ugotavlja, da gre tu za dvojvrstno, torej bistveno različna nemoralna dejanja. Medtem ko se splav pregreši direktno proti božji zapovedi „Ne ubijaj“, so protispočetna dejanja in razne tehnike umetnega oplojevanja čeprav ne tako radikalno, vendar pa nesprijemljiva dejanja. Nadalje ugotavlja papež, da so takoimenovane predrojstne diagnoze dovoljene, če se vršijo z namenom, da se ugotovi, kakšni posebni zdravniški posegi so potrebni, da se morebitne okvare na otroku pravočasno popravijo. Žal pa so v praksi te vrste posegi v še nerojeno življenje izvrševani predvsem zato, da se nad nezaželenimi telesnimi plodovi zagrešijo splavi.

Vedno bolj pogosta sodobna grožnja proti življenju je dana z evtanazijo, s katero si hočejo neozdravljivi bolniki prihraniti težke bolečine ali pa se družba hoče znebiti ekonomsko nekoristnih in celo „škodljivih“ članov družbe. Da je prišlo do tako žalostnega stanja, je krivo tudi „kulturno okolje, ki ne vidi v bolečini in trpljenju nebene vrednosti in smisla“. Izraz tega mišljenja najdemo v širjenju evtanazije. Ta se širi včasih na prikrit način, pogosto pa tudi čisto odkrito in celo na način, ki ga same državne zakonodaje ščitijo.

Papež govori v tem poglavju o demografskem vprašanju in z njim v zvezi o raznih protispočetnih sredstvih in metodah, o sterilizaciji in splavu kot sredstvih, s katerimi bogate in močne države vodijo svojo protirodno politiko, katerim naraščanje svetovnega prebivalstva povzroča resne skrbi, kako bodo ob nezadostno kontroliranem naraščanju prebivalstva ohranile svoj lastni visoki življenjski standard.

Mnogo krivde za širjenje civilizacije smrti pripisuje papež tudi množičnim komunikacijskim sredstvom, ki v javnosti ustvarjajo in širijo mnenje, da gre pri protispočetnih metodah, sterilizaciji in splavu in celo pri evtanaziji za dokaz resničnega napredka človeštva in za porast človekove svobode. „S takim pojmovanjem človekove svobode se družbeno sožitje seveda globoko skvarja. Tako prihajamo do zgube vrednot, ki so še do pred nedavnim na svetu veljale za svete in nedotakljive.“ Istočasno se na ta način širi tudi „moralni relativizem“, po katerem ni ničesar več absolutno in večno veljavnega. Z vsem bi se smelo trgovati, za vse se pogajati, celo za najbolj temeljno pravico človeka, pravico do življenja. V središču te drame je „izguba smisla za Boga in za človeka, kar neizogibno vodi v praktični materializem, v katerem se na široko bohotijo individualizem, koristolovstvo in uživaželjnost“.

Vendar papež ni pesimist. Ni vse črno in temno na svetu, kot bi se na prvi pogled zdelo. Poleg vsega temnega je opaziti marsikakšno svetlo potezo na podobi današnjega človeštva. Premnogo je zakonskih parov, ki se v načrtovanju rojstev držijo pravega nauka, mnogo je tudi ustanov za obrambo življenja, posebej najbolj ogroženega. Tudi zdravniška znanost je vedno pogostejše v službi življenja, ko išče sredstva in metode, kako reševati na videz brezupna življenja. Po drugi strani se tudi javno mnenje vedno bolj upira smrtni kazni, kar kaže vendarle neko spoštovanje do človeka, tudi do krivca najtežjih zločinov.

Drugo poglavje:

„Prišel sem, da bi imeli življenje.“
Krščanska poslanica o življenju

V tem poglavju papež daje svetopisemsko in teološko podlago evangeliju življenja. Božji in cerkveni nauk je jasen: Življenje je božji dar, nauk, ki je bil s Kristusovo smrtjo ter njegovim vstajenjem še lepše osvetljen. „Življenje je vedno neka dobrina...

Človeku je bilo dano visoko dostojanstvo. Vse stvarstvo je v službi človeka, mu je podvrženo. Seveda pa je Bog zadnji in tako končno edini Gospodar človekovega in sploh vsakega življenja.“

Tretje poglavje: „Ne ubijaj.“ Sveti božji zakon

Najprej papež govori o tem, kako ima božja zapoved „Ne ubijaj“ najprej negativno vsebino: nakaže namreč meje, ki jih nikdar ni dovoljeno prestopiti. Vključno pa ista zapoved vodi tudi do pozitivnega zadržanja, namreč do absolutnega spoštovanja življenja. Na začetku poglavja papež obravnava tudi vprašanje o upravičeni samoobrambi ter o smrtni kazni, nato pa bolj na široko o direktnem in hotenem umoru nedolžnih ljudi, o splavu in evtanaziji.

Papež z velikim poudarkom izjavlja: „Potrjujem (kar so namreč že prejšnji papeži tolikokrat izjavili), da je direktno in hoteno uničenje nedolžnega človeškega bitja vedno težko nemoralno dejanje, ki ne more biti nikdar dovoljeno ne kot cilj ne kot sredstvo za kak dober namen. Nobena stvar in noben človek ne more dovoliti umora nedolžnega človeškega bitja, pa naj gre za zarodek v maternem telesu, za otroka ali odraslega, za starega človeka, za neozdravljivo bolnega ali pa za človeka na pragu smrti. Nihče tudi nima pravice prositi za to moralno dejanje in tudi ne sme nanj pristati... Tudi ga nobena oblast ne more zakonito ukazati ali pa dovoliti.“

Danes je po papeževih besedah že treba imeti precej poguma, da se stvari poimenuje s pravim imenom, kajti v svetu je razširjeno dvoumno govorjenje. Umor nerojenega otroka se imenuje na primer „prekinitev nosečnosti“. Toda, tako papež, nobena še tako nedolžna beseda ne more spremeniti resnice: povzročiti splav je zavestno in hoteno uničiti človeško bitje, predno je zagledalo luč sveta. „Nobena okoliščina, noben dober namen, noben človeški zakon ne bo nikoli mogel narediti dovoljeno neko dejanje, ki je po svoji naravi nedovoljeno.“

Nadalje govori papež o evtanaziji. Pod evtanazijo je danes treba umeti dejanja ali opustitve, ki po svojem namenu in naravi povzročijo smrt, ker se hoče bolniku preprečiti nadaljnje hude bolečine in mu tako olajšati smrt. Papež izjavlja, da je „evtanazija kršenje božjega zakona, ker gre za zavestno in hoteno uničenje človeške osebe“. Kadar evtanazijo zahteva ali prosi bolnik sam, se zagreši pravi samomor!

Ena od značilnosti današnje kulture smrti je tudi ta, da se hoče napadom proti življenju dati pravno zakonitost, kot da bi imel človek pravico do njih in bi mu to pravico država morala torej tudi z zakonom zagotoviti. K temu izjavlja papež: „Zakoni, ki dovoljujejo splav in evtanazijo, ki dajejo zakonsko varstvo direktnemu uničenju nedolžnih človeških bitij, so v popolnem in nepremagljivem nasprotju z nedotakljivo pravico do življenja, ki je lastna vsem ljudem, in so radikalno nasprotni posameznikom in celi družbi. Iz tega sledi — nadaljuje papež — da kadar kakšen

NAMENI APOSTOLATA MOLITVE ZA JULIJ

Splošni: Da bi si prizadevali za tako družbeno ureditev, v kateri bo upoštevano človeško dostojanstvo tako moškega kot ženske.

Misijonski: Da bi posebej v deželah v razvoju pospeševali pravice ženske, ki sodijo k njihovi naravi.

Slovenski: Da bi praznovanje sv. Petra in Pavla utrdilo našo krstno povezanost s Cerkvijo in poglobilo naše čutenje z njo.

civilni zakon štiti splav ali evtanazijo, s samim tem dejstvom preneha biti resnični zakon, ki bi veljal v vesti.“ Nikdar se zato ni dovoljeno pokoriti takšnemu zakonu ali pa kakorkoli sodelovati pri prizadevanju, da se uvede takšen zakon. Papež se vprašuje: „Bi mar ti zločini prenehali biti zločini, če bi jih namesto brezvestnih tiranov uzakonila ljudska volja?“

Četrto poglavje: „Meni ste storili.“ Za novo kulturo življenja

V tem poglavju se papež izjavi o vprašanju naraščanja človeštva in z njim zvezane moralne problematike. Takole pravi: „Res, da so javne oblasti odgovorne za to, da posegajo vmes in usmerjajo urejeno naraščanje prebivalstva, a pri tem se v nobenem primeru ne smejo posluževati metod, ki so v nasprotju z dostojanstvom človeške osebe in njenih temeljnih pravic... Zato je moralno nesprejemljivo, če se za urejanje rojstev širi ali pa celo ukazuje uporaba protispočetnih metod in sredstev, sterilizacija in splav.“

Vsi moramo imeti zadosti poguma, da „sprejmemo neki nov način življenja, ki se med drugim kaže v pravi lestvici vrednot: prvenstvo ‚biti‘ nad ‚imeti‘, osebe nad stvarjo... Pri mobilizaciji za novo kulturo življenja se nihče ne sme čutiti izključenega“. Pri tem duhovnem prerodu v prid življenja imajo posebno važno vlogo družine. „Družina je v resnici svetišče življenja, zato je njeno mesto pri gradnji kulture življenja odločilno in nenadomestljivo.“ To nalogo vrši družina zlasti z vzgojo otrok. In ker je to poslanstvo družine danes podvrženo še posebnim težavam, ji mora država priskočiti na pomoč, če je potreba tudi z ekonomskimi sredstvi.

Za zaključek okrožnice se papež obrne na Marijo kot na tisto, ki je s svojim pristankom na božje materinstvo postala tudi mati vsega človeštva, posebej še tistih, ki so pri krstu postali božji otroci. Marija je zato posebna zavetnica življenja, saj je njen sin Kristus prišel na svet, da bi ljudje „imeli življeje in ga imeli v izobilju“. Marija je tudi tista, ki nas, svoje otroke, vodi v „novi Jeruzalem“, to se pravi, v nov svet, h kateremu je usmerjena človeška zgodovina, tisti svet, „kjer ne bo več smrti, ne joka, ne žalovanja, ne bolečine, kajti prejšnji svet je minil“ (Raz 21, 4).

VELIKO ZNAMENJE

MARKO KREMŽAR

Minilo je petdeset let. Za ene je, kakor da bi bilo včeraj; za druge, se zdi, kakor da se ne bi nikdar zgodilo.

Tretji pa, ki mislijo, da bodo izkazali nepristranost z nekako sredinsko držo, radi govore, kako so se nekoč v „državlanski vojni“ medsebojno pobijali, enako eni in drugi... Zaradi teh, ki ustvarjajo sliko preteklosti brez ozira na resničnost, je treba vedno znova ponavljati, da v komunistični revoluciji na Slovenskem ni bilo nikake simetrije. Med morilci in njihovimi nedolžnimi žrtvami pravica ne poteka po zlati sredini. Pri nas so predstavniki sovjetskih in partijskih interesov sprožili revolucijo v času sovražne okupacije, pod videzom osvobodilnega boja, s poboji moralno zdravih in narodno zavednih rojakov ter s tem prisilili ljudi v samoobrambo. Predstavljati zdaj v enaki luči ene in druge, ne odgovarja resnici. Tudi prikaz revolucije kot spopad dveh sil v državljanski vojni, ne drži. Komunisti so pričeli z revolucionarnim terorjem, ko ni bilo proti njim nobene oborožene sile. Obstajala pa je že demokratična ilegala proti okupatorju. Vaške straže so nastale spontano kot izrazito obrambne enote. Šele po več kot dveh letih komunističnega strahovanja bi bilo morda mogoče govoriti o „vojni“ med Slovenci, pa še tedaj je potreba ostro ločiti med načrtnimi, to je pripravljenimi in hladnokrvno izpeljanimi zločini partije v boju za doseg popolne oblasti v okviru totalitarnega političnega sistema, pa strastmi, ki vzplame v vsakem boju pod naravnim nagonom samoobrambe. Tudi te lahko povzročajo krivice in presežejo moralno upravičeno uporabo sile, a odgovornosti zanje nikakor ni mogoče primerjati z odgovornostjo komunistične partije, tako za zlorabo domoljubnih čustev tistih poštenih ljudi, ki so jih zavedli, kakor za hladno preračunanost revolucionarnega nasilja.

Množični pobji domobrancev in drugih nasprotnikov komunizma v prvih povojnih mesecih ni le eden od dogodkov revolucije. Je veliko več. Gre za najvidnejši izraz nasilja, ki ga je priklicala nad slovenski narod komunistična partija s svojimi

privrženci, od prvih umorov leta 1941 pa do konca totalitarizma, ki je zas-trupljal ljudstvo skoraj pol stoletja. Ta strašni zločin, ki simbolično povzema vse nasilje komunizma na Slovenskem, stoji kakor ogromen klicaj, kot veliko znamenje sredi naše zgodovine. Nekateri ga morda ne opazijo prav zaradi njegovih strašnih razmerij, drugi pa ga iz istega razloga — nočejo opaziti.

Kako je mogoče, da je ob tej narodni tragediji, ob tem velikem, pretresljivem znamenju sredi slovenskega prostora in časa, kljub prizadevanju nekaterih rojakov, prevladovala prav do zadnjega časa v domovini mlačna brezbriznost? Šele bližina velike obletnice je pričela globlje pretresati slovensko družbo, a ta pretres ne doseže vodstva slovenske države pa tudi ne vseh plasti prebivalstva.

Če pogledamo na umor s krščanskega vidika, ga moremo opredeliti le kot velik greh, kot upor Stvarniku in naravnemu redu. Množični poboji in druge sistematične, tudi skrite krivice revolucije, med katerimi begunstvo tisočev slovenskih narodnjakov ni na zadnjem mestu, so potemtakem, če govorimo s sve-topisemsko terminologijo, v nebo vpijoč greh. Zaradi svoje ogromnosti in socialne razsežnosti bi spadali ti, načrtovani zločini, v kategorijo „struktur greha“, o katerih govori

sedanji papež. Ko pogledamo na slovensko tragedijo iz omenjenega, versko moralnega vidika, pa postane tudi navidezna otopelost ljudstva laže razumljiva. V večini primerov gre namreč za zunanjo, zlagano ravnodušnost.

Družbena razsežnost posamičnih grešnih dejanj in opustitev nam je večkrat težko doumljiva. O množičnih zločinih pa lahko z gotovostjo rečemo, da imajo poleg osebnih posledic strašno družbeno težo. Tako neizrekljivo težko breme nosi na sebi naš narod že petdeset let, pa si ga šele zadnje čase polagoma priznava.

Množični povojni poboji niso bili skrivnost v komunistični Sloveniji, kakor niso bila koncentracijska taborišča s plinskimi pečmi nepoznana v nacistični Nemčiji. Malo jih je med rojaki, ki so doživljali povojna leta, pa jih ti zločini ne bi vsaj posredno prizadeli. Vendar smo tedaj, kot narod, zakopali hudodelstvo vase; eni, da so mogli varati še naprej, drugi, da so utišali vest, in večina iz strahu. Nekateri so po svojih močeh vendarle pričali in ohranjali resnico potomcem, a teh ni bilo veliko.

Gre potemtakem za neizpovedan in neobžalovan greh, kljub osebnim izpovedim in kesanju tega ali onega od prizadetih. Zločin je bil množičen, storjen po oblasteh in po

ljudih, ob neštetihi pričah, ki so gledale proč.

Nihče se rad ne kesa, vendar kristjan ve in vsak pošten človek čuti, da brez kesanja ni mogoče najti miru. Kljub temu pa se večina takih, ki bi morali obžalovati svoja dejanja, noče spominjati; drugi, ki naj bi zadostili, ker se okoriščajo z zlorabo oblasti svojih prednikov, si umivajo roke; taki pa; ki bi se morali kesati svojega molka, molče še naprej. Kdor pa že mora priznati dejstva preteklih zločinov, ga opravičuje s tem, da jemlje žrtvam vedno znova njihovo dobro ime. Laž, ki je bila prisotna v pričetkih bratomorne revolucije, se je vgnezdila med nas in ostaja med nami še danes. Ljudje, tudi mnogi, ki bi morali poznati njeno razdiralno moč, so do laži — strpni. Pri tem se sklicujejo eni na svobodo, drugi celo na evangelij, pa se ne zavedajo, da s svojim vedenjem, ki je v bistvu nedemokratsko in nekrščansko, spodkopujejo temelj lastnemu občestvu.

Žalostno je, da nekateri prepričani demokrati in celo kristjani skušajo prikriti ali vsaj zmanjšati odgovornost revolucionarjev za njih zločine, v prepričanju, da s tem pri-

hranjajo narodu sramoto. Res, zločin nad rojaki v imenu zmotne in perverzne ideologije je sramota, a brezbriznost in sprenevedanje prenašata to sramoto na nove rodove. Ali preroki nejasnosti res pozabljajo, da so bili Slovenci tako rabljeni kakor žrtve? Kdor skuša prekriti sramoto zločina in zmote, prikriva hkrati tudi plemenitost in jasnovidnost žrtev. Narod smo. Kjer je sramota, jo moramo priznati, in kjer veličina, moramo biti nanjo ponosni.

Brezbriznost slovenskih oblasti v ob krivicah, ki jih je prizadela našemu narodu komunistična partija med revolucijo in po njej, ni izraz nezanimanja, prej gre za nespoštovanje resnice, za samoprevaro, da je mogoče častno živeti na sramotnih dejanjih. Gre za manipulacijo zgodovine, za ohranjanje videza, kar prija vsem, ki so se v času enoumja privadili živeti v dimu prevare. Ker pa le resnica osvobaja, ostaja znaten del naroda ob navidezni brezbriznosti, v navideznem miru, še vedno globoko nesvoboden.

Sprenevedanje, ki ga ni malo, povzroča hude družbene posledice. Kako si je sicer mogoče razlagati pojave, kakor na primer, da so v

vodstvu mlade slovenske demokratične države isti oportunisti, ki so se, ne dolgo tega, okoriščali z monopolno oblastjo totalitarnega režima; da je v naši domovini govora o „uspehu“ ob demografskem propadanju naroda; da je deležen obsodbe javnega mnenja prej, kdor zločin ali goljufijo odkrije, kakor oni, ki ju je zakrivil; da isti, ki glasno govorijo o „naši“ državi, prezirljivo zapostavljajo svojo narodno in jezikovno identiteto, ali da so še vedno ljudje, ki opravičujejo največjo morijo, storjeno nad našim narodom, z „narodno osvobodilnim bojem“?

Vodniki ljudstva, ki tem pojavom ne gredo do korenin, grade nove strukture na starem pesku. Zadovoljujejo se z videzom, s polresnico priložnostnih izjav, s taktiziranjem in s pokroviteljskimi pozivi žrtvam na odpuščanje. Govore o spravi, a ne o kesanju. Mar zaradi ljubega miru? Kristjani vemo, da mir ni mogoč brez naravnosti k pravici in resnici. Vemo pa tudi, da nosi resnica v sebi nepopisno moč, ki deluje počasi, a temeljito. Vedno več je rojakov, ki zaznavajo razliko med globokim mirom življenja in med zunanjo negibnostjo smrti. Spoznava-

Spravna slovesnost ob Brezarjevem breznu v Št. Vidu

jo, da resnica in pravica pa laž in krivica niso priložnostno orodje dveh sprtih taborov, marveč da predstavljajo moralno ločnico, po kateri teče v narodu meja med življenjem in smrtjo. Postaja jim razvidno, da je sprava, ki jo Slovenci tako krvavo potrebujemo, mogoča le med osebam, ki visoko cenijo tako življenje kakor resnico.

Petinštirideset let je bila slovenska javnost zamrznjena v ledenik enoumja. S slovensko pomladjo je pričel ledenik kopneti in od njega ostaja v vrhovih le nekaj umazanih lis starega ledu. Vendar vsebujejo ledeni ostanki še toliko mraza, da zaveje od časa do časa z višin oster veter, ki hromi mlado rast. A kljub mrazu in slanam je ledenika konec. Za pomladjo pride poletje in zadnji led v družbenih vrhovih bo zvodenel in shlapel. Vendar, čeprav pride v naravi poletje za pomladjo z vesoljno točnostjo, je v družbi treba naravnim tokovom pomagati s človeškimi napori in voljo. Smo na poti iz pomladi v poletje, a toplota v tem

primeru ni odvisna od sončne, temveč od človeške bližine. Led se bo dokončno stopil pod toploto slovenskih src.

To bo doživetje spreobrnjenja, ki lahko prešine duše tam, kjer je doma globoko zanimanje za vse, kar je resnično dobro in lepo, kjer je živ čut medsebojne vzajemnosti in odgovornosti. Če je tega v sedanjih družbi še malo, je tudi zato, ker je komunistična doktrina vztrajno brisala iz slovenske zavesti pojma resnice in odgovornosti. Partijski dogmatizem je vzel ljudem smisel za objektivno resnico, kolektivizem pa osebno odgovornost. Če resnica nima vrednosti in ni nihče odgovoren niti za svoja sedanja dejanja, zakaj naj bi ljudje sprejemali nase odgovornost za preteklost? Zakaj naj bi priznal zločin, zakaj naj bi živel moralno v demokraciji, komur je uspelo z nekaznovanim nasiljem in z neobsojeno lažjo doseči ter ohranjati oblast in z njo imetje? Gre za moralno okrnjenost, ki panikakor ni dokončna ali nespremenljiva.

Naloga krščanskega občestva v narodu je pomagati svojim moralno prizadetim bratom na poti okrevanja. Spreobrnjenje je bistveno več kakor zunanja sprememba političnega sistema; prizadene posameznika, mu seže v srce ter poživi v njem zavest odgovornosti pred seboj, pred bližnjimi in pred Stvarnikom. Nasprotno pa je tlačenje krivde v pozabo in podzavest poskus starih sil, ohraniti družbeno zamrzitev, da bi ob spremembi političnih struktur ostalo v bistvu vse tako kakor prej, da bi ljudje verjeli zdaj zgodbi o uspehu brez moralnih temeljev, kakor so verjeli nekoč pravljici o samoupravljanju ter zgodbi o izdajalcih in osvobodilnem boju pod vodstvom komunistične partije.

Veliko se govori o potrebi „čistega vina“, a minila so prva leta svobode brez jasnih besed. Ali odgovorni nočejo reči grehu greh in sprejeti posledic, ki bi jih tako priznanje imelo v osebem in v javnem življenju? Ali se ne stikata v tem glasnem molku dve krivdi; krivda tistih, ki niso pripravljeni na svoje spreobrnjenje, pa krivda drugih, ki nimajo dovolj vere v Boga in ne zaupanja v bližnje, da bi z bratskim opominom pomagali rojakom na poti k spreobrnjenju? To ni le vprašanje več ali manj pravičnega zakona o „poravnavi krivic“, marveč predvsem njih javnega priznanja in obžalovanja, kajti roka bratskega odpuščanja čaka že desetletja — odprta.

Kdor opominja na dolžnost odpuščanja rojake, ki so krivico trpeli, pa so z besedo in z življenjem že nešteterkrat dokazali, da ne sovražijo, ima pred očmi le del naloge. Molčati o potrebi ksanja, o nujnosti javnega obžalovanja storjenega zla in krivic, je velika opustitev, ki lega kot mračna senca velikega znamenja na sredo našega slovenskega, razkristjanjenega časa.

Tudi kdor ve, da je slonela ideologija komunizma na sovraštvu razrednega boja, medtem ko je bistvo krščanstva, kljub naši slabosti — ljubezen, pa vendarle enako vrednoti delo kristjanov, ki so bili v prostovoljni ali v prisiljeni službi internacionalnega marksizma, s kristjani, ki so v istih časih umirali iz

Učiteljice slovenskih šol iz Argentine in Avstralije, ki so se udeležile dvotedenskega seminarja v Sloveniji, so obiskale tudi Kočevski Rog in pomolile za žrtve brezbožnega komunizma.

zvestobe verskim in narodnim vrednotam, ne pomaga k razčiščenju preteklosti. Ni brez odgovornosti, kdor zavrača spomin na rojake, ki so svarili pred zlom komunizma že takrat, ko so se — v nasprotju s cerkvenim naukom — celó nekateri kristjani predajali utvari, da je mogoče sodelovati z nosilci te zablode.

Zakaj ne najdejo pravega odmeva verniki, ki se zavzemajo, naj se vsaj zdaj, po pol stoletja, slovesno prepeljejo v svobodno domovino in se spoštljivo pokopljejo v slovenski zemlji ostanki škofa Rožmana? Ta veliki Slovenec je kot prerok v najtežjih časih jasno učil krščanski nauk. Zvest cerkvenemu učiteljstvu je odločno svaril pred zmoto komunizma in njenimi posledicami. Vzel je nase odgovornost poslanstva in s tem neločljivo povezano težo križa. Zdaj, leta po padcu komunizma, slovenska država še ni preklicala in izničila krivične sodbe, katero je izreklo nad škofom komunistično sodišče. Zakaj?

Zdi se, kakor da bi bili celo nekateri kristjani kar zadovoljni, da je škof Gregorij Rožman pokopan v tujini. „Ni še prišel čas, da bi ga pripeljali v domovino,“ pravijo. Vprašal bi jih, kaj je po njihovem mnenju čas za pravico? „To bi razburilo duhove,“ so previdni drugi. Vprašal bi jih, od kdaj je mogoče kristjanom živeti po vesti pa ne razburjati okrog sebe razkristjanjenih duhov? „Rožman je tudi storil razne napake,“ je slišati glasove, ki čutijo potrebo po opravičevanju. Res, vsak človek stori kdaj napako, zato bi rad vprašal, kje naj bi se po njihovem mnenju rajni škof bistveno motil, kakšni naj bi bili njegovi spodrsnjaji, da so vredni javne kritike v družbi, kjer ni slišati, da bi razpravljali, kako strašno se je motil na primer Kidrič ali Kardelj ali Kocbek ali Vidmar ali Mikuž. Le škof Rožman, ki je učil in svaril, ki je reševal slovenska življenja in duše, ta naj ostane na tujem še nekaj desetletij, predno bi ga lahko pripeljali domov pri stranskih vratih. Daleč zunaj naj ostajajo njegovi zemski ostanki, da ne bodo zbujali vesti. Tako vedenje do spomina navelikega škofa in Slovenca, ni v skladu s

krščanskim naukom, ki govori o „sijaju resnice“.

Odsotnost javnega priznanja škofu Gregoriju Rožmanu ob letošnjih obletnicah množičnih krivic je le simboličen, a pretresljiv primer slovenske hotene brezbriznosti. Odsotnost njegovega groba na Slovenskem bo še bolj poudarila praznino, ki so jo zapustili v narodnem občestvu tisoči, ki so zaradi komunizma pomrli doma in v tujini. Tudi ta odsotnost bo del grozljive sence, ki jo meče veliko znamenje na nas vse.

Kot vsa znamenja časa, je tudi naše veliko znamenje namenjeno sedanjemu in prihodnjim rodovom. Je spomin in opomin. Spominja nas, da je nekoč — pred več kot pol stoletja — stopil slovenski narod

prevaran in zapeljan na pot samomora, a da se tej pogubni poti ni nikdar javno in jasno odrekel.

Opominja pa tudi, da nosimo odgovornost za osebno in za narodno življenje vedno v lastnih rokah. Tujci nas niso in nas ne bodo uničili — pa tudi ne reševali. Sami se moramo odločiti, ali bomo končno zavrnili kulturo smrti, v katero nas je pahnila revolucija, in se odločili za življenje. Če hočemo obstati, se moramo vrniti k resnici in k ljubezni, brez katerih ni miru ne svobode in ne življenja. To ni več le osebna zadeva tega ali onega rojaka. Ob množični zablodi postajata sprejete celotne resničnosti in vzajemne odgovornosti osrednje vprašanje narodovega preživetja.

Svobodna Slovenija

Križ na Teharjah v spomin vseh žrtev, ki so bile mučene na tem kraju in ki so od tu šle v mučenisko smrt.

Nekaj misli k Izjavi slovenske škofovske konference ob 50-letnici vojne

LOJZE KUKOVICA

Z mešanimi občutki smo brali Izjavo slovenske škofovske konference ob 50-letnici konca vojne. Po eni strani smo veseli in hvaležni za marksikatero lepe misli, s katerimi se slovenski škofje obračajo na svoje vernike in na Slovence sploh z namenom, da pride do narodne sprave in se tako zacelijo mnogeše odprte rane, ki jih je vojna in povojni čas povzročil našemu narodnemu telesu. Izjava pa nas je v nekaterih trditvah tudi boleče prizadela. In ker so naši škofje ponovno poudarili, da „nas lahko osvobodijo samo resnica“, si drznem ob Izjavi spoštljivo zapisati nekaj misli v upanju, da bodo pripomogle k boljšemu poznavanju polpretekle zgodovine in s tem tudi koristile resnični spravi.

Najprej me je v Izjavi presenetil stavek, v katerem beremo, „da ni nobenega dvoma, da je večina partizanskih borcev, ki so delovali v okviru Osvobodilne fronte, šla v boj iz domoljubja... to so bili večinoma verni ljudje in niso imeli nobenega namena podpirati komunistično revolucijo in ateistično ideologijo“. Te besede so vsekakor lepo dejanje krščanske ljubezni, vendar je vprašanje, če odgovarjajo resnici.

Najprej bi si morali biti na jasnem, kaj razumemo pod „vernimi ljudmi“. Ker so bili v tistem času v Sloveniji skoro vsi krščeni, tudi partijci, verjamemo, da škofje z izrazom „vernimi ljudmi“ umevajo katoličane, ki so svojo vero — v večji ali manjši meri, bolj ali manj dosledno — tudi prakticirali. Če pa je tako, potem

po našem mnenju ni mogoče trditi, da so bili partizani večinoma verni ljudje. Zakaj?

Najprej zato ne, ker veren človek čuti s Cerkvijo in v važnih odločitvah svojega življenja, zlasti ko ne gre le za njegove osebne zadeve, temveč za odločitve, ki lahko vplivajo na celotno narodovo življenje, upošteva njen nauk. Da je šlo za zelo resno stvar, je občutil vsakdo, ki je živel v tistih časih. In tu nastane vprašanje: so ti verni ljudje res čutili s Cerkvijo, pa se hkrati odločali mimo njenega resnega svarjenja in prošnje, naj ne nasedajo komunistični propagandi, ki jih vabi v OF pod krinko osvobodilnega boja? Slovenska Cerkev je od škofa dr. Gregorija Rožmana navzdol, praktično do zadnjega žup-

nika in kaplana, z malo izjemami, učila in svarila svoje vernike — prilično in neprilično, kot pravi sv. Pavel — da gre pri OF v resnici za komunistično revolucijo, ne pa za osvobodilni boj. Opozarjal jih je, da bi pomenilo pristopanje k partizanom podpiranje komunistične revolucije in torej tudi ateistične ideologije, ki je bistveni del komunizma. Na vse mogoče načine je Cerkev ljudem razkrivala pravi obraz komunizma in OF, ki je bila njegovo orodje, da ne bi noben kristjan, ki mu je mar svoje vere in krščanske kulture, z njim v nobeni stvari sodeloval. Pri tem ni šlo Cerkvi nič drugega kakor za naobračanje versko-moralnih načel na konkretno življenjsko odločitev. A partizanski borci Cerkve niso poslušali. Kako je mogoče zdaj poudarjati njih vernost?

Sicer pa bi mogli in morali ti verni ljudje priti do spoznanja, da delovanje OF ni narodu v korist, tudi po drugi poti. Vsak pameten slovenski domoljub je lahko uvidel, da je bil oborožen boj proti okupatorju, ki je bil tedaj na višku svoje vojaške moči, nesmiseln in slovenskemu narodu skrajno škodljiv. Lahko smo predvidevali, da bo prenačelnjen oborožen odpor bistveno poslabšal položaj pod

Vetrinje, maj 1945. V dneh največje slovenske tragedije. Najmanjši begunčki so že v vrtcu - na dvorišču pred vetrinjsko cerkvijo.

sovražno okupacijo, ki je bila že sama po sebi dovolj težka. Vsi smo namreč vedeli, da je bil poraz okupatorja samo stvar časa. Že takrat je bilo jasno, da „osvobodilni boj“ ne bi prizadel okupatorju znatne škode, medtem ko bi malemu slovenskemu narodu lahko prizadel težke rane, kakor jih je. S takim gledanjem se je strinjalo celotno tedanje politično vodstvo, v katerem so bile zastopane vse demokratične stranke. Kako prav so imeli, je potrdila zgodovina. Danes je vsakemu jasno, da bi slovenski narod prestal okupacijo z manjšimi žrtvami in trpljenjem, če komunistov in njihove OF ne bi bilo. O tem molče pričajo tisoči mrtvih rojakov.

Toda to še ni vse! Niso mar ti verni rojaki vedeli za umore nad tisoč zavednih Slovencev in prav tako zavednih katoličanov (med njimi

svetniškega dr. Ehrlicha), ki jih je SKP dala pobiti v imenu „osvoboditve“, še predno se je v Sloveniji pojavil prvi vaški stražar, da domobranstva niti ne omenjam? Ali jim ne bi morale mrzlo načrtovane in brezobzirno izvedene likvidacije tolikih ljudi vzbuditi pozornost in vest ter jih odvrniti od OF? Če ne prej, vsaj tedaj bi verni ljudje, ki so simpatizirali z OF, morali spoznati, da se z vstopom vanjo dejansko priključujejo komunistični revoluciji in s tem prevzemajo nase tudi soodgovornost za vse, kar bo ta narodu prinesla. Gotovo so bili vsaj nekateri od vernih partizanov priče, kako so njihovi tovariši pobijali in mučili idejne nasprotnike OF, med njimi tudi duhovnike in laike, o katerih so vedeli, da niso narodni izdajalci. V tej fazi do-
gajanj je nemogoče predpostavljati

nevednost o pravem značaju Osvobodilne fronte? Če so nekateri verni ljudje kljub temu vztrajali z OF, potem so prav s tem svojim korakom dokazali, da take oznake ne zaslužijo.

Vsem je znano, najbolj pa partizanom samim, kakšnega nauka so jih učili politični komisarji, ki so bili prisotni v njihovih enotah. Govorili so o dobrotah komunizma, o že skoraj uresničenem rajju v Sovjetski zvezi, o revoluciji, o novem redu, o Stalinu kot največjem dobrotniku človeštva, hkrati pa so blatili Cerkev. Ali se mar verni partizani niso nikdar vprašali, kakšno vlogo pravzaprav opravljajo

med njimi politični komisarji, katerih ni poznala, razen boljševikov, nobena druga vojska?

Seveda je bilo veliko partizanov nasilno mobiliziranih in med njimi prav gotovo mnogo pravih vernikov. Mnogi med njimi so ostali med partizani iz strahu, kajti likvidacije tudi med njimi samimi niso bile redkost. Ko so spoznali resnico o revoluciji, ki se je odigravala z njihovo pomočjo, so nekateri poskušali pobegniti, drugi so se potuhneli. Res, ni bilo lahko pobegniti, a tudi večina takih, ki so ostali iz strahu, se je kasneje okoriščala s svojo borčevsko preteklostjo. Ali je bilo to v skladu z njihovo vestjo?

Denimo, da ti domnevni večinsko verni partizanski borci kljub vsemu niso mogli spoznati pravega obraza OF ali da med vojno niso mogli zapustiti njenih vrst brez življenjske nevarnosti; kako, da tega niso storili po vojni? Ali niso bili priče, kako je komunistični režim (kateremu so priborili zmago), uresničeval svoje obljube in izvrševal nekdanje grožnje? Kako so oddelki njihove vojske obračunavali s svojimi ujetimi nasprotniki, kako so množično morili in mučili domobrance ter premnoge civiliste po vsej slovenski zemlji? Mar niso bili priče povojnega plenjenja, teptanja najosnovnejših človekovih pravic, uprizarjanja sramotnih politično-kazenskih procesov, pri katerih je bilo sodnikom že vnaprej ukazano, kakšno kazen naj izrečejo nad obsojencem ne glede na krivdo? Mar niso bili priče, kako je režim od vsega početka načrtno preganjal Cerkev, širil brezboštvo, kratil staršem pravico do verske vzgoje otrok? Če so bili to res verni ljudje, ali še niso imeli zadosti dokazov, komu so pomagali na oblast, za koga so se v resnici borili? Kljub vsej tej desetletja trajajoči strahovladi so bili, žal, le redki bivši partizanski borci, ki bi javno ali vsaj zasebno obžalovali in obsodili partizansko preteklost. Ali ni zato bolj logičen sklep, da partizanski borci tedaj večinoma niso bili verni ljudje ali vsaj da so vztrajali v svoji drži iz koristi ali iz strahu.

Verni, katoliško dosledni del ljudstva je bila takrat drugje, na drugi strani: pri obrambi resnično narodnega dobrega in krščanske

Slovenski begunci na vetrinjskem polju

kulture. Ko je bilo komunistično nasilje prehudo, so ti večinoma verni Slovenci množično vstopali k vaškim stražam in pozneje k domobrancem, da bi obvarovali Slovenijo pred revolucijo in boljševizmom.

Mislím, da je bilo potrebno to pojasniti in pribiti, da se ne bi zdelo, da je po večini verno partizanstvo pripomoglo pri nas komunizmu do zmage. Če bi bilo kaj takega res, bi bilo za slovenske katoličane to žalostna ugotovitev. Zgodovinska ironija bi bila, če bi pri nas prav z večinsko pomočjo kristjanov spočeli in rodili najhujšega preganjalca krščanskega imena, kar jih zgodovina pozna.

Druga opomba k omenjeni Izjavi pa zadeva razdor, ki naj bi ga domobranci s svojim nastopom poglobili v slovenskem narodu. Na nekem mestu namreč lahko beremo, da „danes lahko obžalujemo, da je domobranstvo poglobilo razdor v slovenskem narodu in to v najtežjih časih okupacije“.

Ta stavek težko prizadene vse, ki so se pred komunisti branili, posebno pa še domobrance in njih svojce. Gornja trditev namreč pomeni, da bi bilo bolje, če bi domobranstva na Slovenskem nikoli ne bilo, kajti poglobilo je razdor in to v najtežjih časih okupacije. Izjava sicer priznava, da se je domobranstvo začelo kot „povsem legitimna samoobramba pred poboji civilnega prebivalstva, ki so jih izvajali komunistični revolucionarji“. S temi besedami je jasno povedano, da so imeli domobranci pravico do samoobrambe. Bolje rečeno, to pravico je imel slovenski narod, domobranci namreč niso branili

svojih koristi, temveč ogroženi del nedolžnega naroda v celoti. Zakaj naj bi torej obžalovali dejstvo, da so pravico do samoobrambe uporabili? Kako naj bi z legitimno pravico poglobili razdor med rojaki?

Razdora v najtežjih časih okupacije ni mogoče zanikati, a povzročili ga niso domobranci, tudi ne tisti del naroda, ki je dal pobudo za njihovo ustanovitev, temveč že leta prej komunistični revolucionarji pod krinko osvobodilnega boja. Razdor je povzročila partija, ko je pričela, kmalu po vstopu ZSSR v vojno in v imenu OF, obračunavati s svojimi idejnimi nasprotniki. Narod se je zavedel svoje pravice do samoobrambe in se je odločil zanjo. Tako so nastale vaše straže in kasneje domobranci, v katerem je ogroženo ljudstvo videlo edino možnost, da se zavaruje pred podivjanim nasprotnikom. Mar naj bi se dal mirno pobijati in naj bi neprizadeto gledal, kako postaja Slovenija boljševiška? Ogromna večina katoliške Slovenije v pokrajinah, kjer je divjala revolucija, je sodila, da tega ne sme dovoliti, da se mora braniti.

Da je razdora vedno kriv napadalec in ne tisti, ki se brani, je najboljši dokaz prav svetovna vojna, katere 50. obletnico obhajamo te dni. So mar bili zahodni zavezniki krivi, če se je razdor med narodi še povečal, ko je demokratski svet napovedal boj nacistični Nemčiji? Ali bi bilo bolje, da bi ostala Evropa zasužnjena pod nacističnim jarmom, da se razdor v svetu ne bi poglobil? In v čem naj bi bil komunizem boljši od nacizma?

Vsakega poštenega Slovenca boli,

da je prišlo med nami do tako strašnega in krvavega razdora. Če gre za obžalovanje objektivnega dejstva razdora med Slovenci, smo bivši domobranci prvi, ki se temu obžalovanju pridružimo. Ne moremo pa obžalovati, da je domobranstvo nastalo, ker je predstavljal odpor proti krivičnemu napadalcu z edinim sredstvom, ki bi dinamiko revolucije moglo ustaviti. Če pri tem ni uspelo, ni bilo to po njegovi krivdi, temveč po slepoti tedanjih gospodarjev Evrope. Da domobranci niso mogli ubraniti naroda pred boljševizmom, je tragično zanje, predvsem pa za narod, ki je skozi 45 let trpel posledice tega dejstva. A ta neuspeh ne prizadene legitimnosti njihovega boja, le poveča njegovo tragično veličino.

Če bi domobrancem uspelo ubraniti Slovenijo pred komunističnim totalitarizmom, bi ji bilo prihranjena veliko gorja. Tudi sedanje slavje petdesetletnice konca vojne bi imelo zelo drugačno obliko. Narod bi se zahvaljeval Bogu za mir, pa tudi, da je domovino obvaroval komunističnega totalitarizma. Slovenci bi videli na zgledu drugih narodov, zasužnjelih od komunizma, česa so se rešili — tudi po domobrancih in tistih vernih katoličanih, ki so ostali zvesti nauku Cerkve in njenih pastirjev.

To razmišljanje je napisano iz ljubezni do resnice in v obrambo pravice. Morda bo pomagalo k narodni spravi, kajti ta mora temeljiti, če naj bo resnična, pravična in trajna — na resnici. Res pa je, da resnica sama za spravo ni dovolj. Zanj je potrebna velika mera srčne poštenosti in ponižne pripravljenosti za priznanje, kesanje in odpuščanje.

Iz naše KRONIKE

Sanjuška Zveza slovenskih mater in žena je 1. maja priredila v Našem domu prijateljsko kosilo. Po kosilu sta pela mezzosopranistka Ani Rode in basist Luka Debevec ob orgelski spremljavi Ivana Vombergarja slovenske pesmi, predsednica ZSMŽ San Justo Mici Malavašič Casullo pa je spregovorila o delovanju zveze. Srečelov je

bil za pomoč potrebnim rojakom. V odboru so: predsednica Mici Malavašič Casullo, podpredsednica Jelka Malovrh, tajnici Nežka Kržišnik in Jelka Indihar, blaganičarki Marija Selan in Pavla Tomažević, gospodinje Nadi Indihar, Minka Keržič in Olga Radoš, kulturni referentki Rezka Adamič in Irena Poglajen, socialne referentke Helena Oblak, Francka Grilj in Mari Bregar; v širšem odboru so Minka Erjavec, Rozka Likozar, Marinka Krajnik, Marija Podlogar, Manca Urbančič,

Zinka Jelen in Anica Zakrajšek.

Na sestanku Zveze slovenskih mater in žena je bil 3. maja v Slovenski hiši pogovor z delegatom Jožetom Škerbcem.

43. misijonska tombola je bila v Slovenski vasi v nedeljo, 23. aprila; ob 12.30 je bila v cerkvi Marije Kraljice sveta maša, po maši kosilo in razne igre ter od 15. do 18. ure tombolska prireditev za slovenske misijonarje, ki jo je vodil Lojze Rezelj.

(Dalje na strani 182)

ANTIGONA IŠČE POLINEIKA

BOŽIDAR FINK

Pred petdesetimi leti so vojskujoče se sile odložile orožje in zaživele v miru. Na Slovenskem se pa tedaj ni umirilo in se še zastruje notranji boj med tistimi, ki jim je leta 1945 padla v roke za polstoletja neomejena oblast, in onimi, ki so se uzurpaciji upirali. Državljska vojna ali, ustrežneje, bratomorni boj se ni končal takrat in ne junija 1991, kot je bilo razglašeno v slovenskem parlamentu.

Njegove posledice, materialne in moralne, še do zdaj niso bile odpravljene. Duhove buri predvsem enostransko zgodovinsko prikazovanje nekdanjih odločitev in njih moralno ocenjevanje. Formalna sprava dejanja in bolj umirjeni ton združenja borcev ne morejo pomiriti duhov, ker ostajajo na ravni deklaracije in dajejo močan vtis, da hočejo biti le umetna megla, ne pa iskreno ponujanje sprave.

Kritičnemu opazovalcu ne uide, da je taktika naslednikov komunističnih struktur načrtno dvotirna. Po eni poti srdito, z najhujšimi obtožbami napadajo demokratični tabor, po drugi mu ponujajo roko z razumevajočim obrazom, za katerim naj bi stala podoba antične Antigone. Divjaški nastopi naj bi v sovraštvu utrdili del publike, balzam pa naj bi prekrival nezaceljene rane in odvrčal od zavzetega odkrivanja resnice in uveljavljanja pravice.

Prva pot je nedvomno odbijajoča za večino, posebno za mlajše rodove, saj jim očitno preseda junačenje z brigadami, katere naj bi nekdanj razganjale gnezda

slovenskih belih podgan in črnih psov, in to v imenu ideologije, ki je pozneje sama v sebi razpadla z vsem svojim aparatom.

Glasovi naših Antigon pa so zavajajoči. Globoko obžalujejo nesrečno usodo domobrancev in njihovo človeško tragiko. Pomor domobrantskih ujetnikov imenujejo narodno tragedijo, ki mora vzbujati tudi narodno žalost. Vsem pomorjenim naj bi se oskrbel človeku primeren grob, svojem pa izdali mrliški listi, kot se izdajajo tudi vsem obsojenim na smrt. S tem naj bi bilo zadoščeno pieteti.

Primerjava z Antigono pa za naš primer ne velja. Antična Antigona se je uprla tiranovi prepovedi, ker je vedela, da mora po volji bogov pokopati brata, čeprav je padel v boju proti svojemu mestu, s tem pa je tvegala smrtno kazen, zato si je sama prej vzela življenje.

V našem primeru so elementi zgodbe drugačni.

Na Slovenskem že pet let ni Kreona, ki bi tiraniziral podložnike. Poboji niso več prepovedana skrivnost, odkrivajo se grobišča in postavljajo spominska znamenja. Antigoninega junaštva torej ni več treba.

V antični zgodbi je osrednja sila klic vesti. Drzno bi bilo soditi, da naših pogrebnikov ne priganja moralna nuja. Vendar pa se vsiljuje dvom o njihovih petletnih nastopih in sum, da računajo predvsem na politične učinke za svoje skupinske interese. To misel utrjujejo izjave, ki spremljajo njihove žalostinke. Antigona je potem ravnala iz osebnega nagiba, da izpolni svojo moralno dolžnost. Naše Antigone nastopajo nedvomno za tiste organizacijske strukture, v katerih interesu je, da se „problem“ odpravi naglo in brez pretresov in ne moti več njihove oblasti in

Slovenski domobrancevi na vetrinjskem polju

vsakršne družbene veljave.

Tebanska vzornica je za ohranitev svoje moralne integritete dala življenje. Naši posnemovalci se ničemur ne izpostavljajo, njihovi nastopi jim marveč prinašajo publiciteto in še kaj.

Najmanj pa je ustrezna primerjava za Antigono zaradi Polineika, ki naj bi bil prisodoba slovenskih žrtev komunizma. Polineik je padel v boju proti svojemu mestu in velja za izdajalca domovine. Protikomunistični del ne sprejema te oznake za svoje mrtev. Njihov boj ni bil boj proti svojemu narodu za oblast, kot je bil Polineikov, ampak jim je šlo prav za preživetje in za vrednote, ki so stoletja oblikovale duhovni obraz Evrope in slovenskega naroda.

Stališče naših navideznih pomirjevalcev je torej v strnjeni obliki tole: Smrt vseh, ki jih je zmagovita narodnoosvobodilna vojska pokončala, je bila zaslužena kazen za kolaboracijo in jo je bilo treba kaznovati kot narodno izdajstvo. Ni pa bil ustrezen postopek likvidacije, ker je bila izvršena množično in brez poprejšnjega sodnega procesa. Zgodovinski dogodek je neprijeten, ker moti veličanje partizanskega boja, škoduje političnemu ugledu in zbuja nekaterim občutek ogroženosti.

Tako torej! Pojdimo v Rog, obnašajmo se kolikor mogoče dostojno, ugotovimo, da je bil nekoč pač čas tak, da smo se morali med seboj pobijati, potem pa zagrebimo jame in prepustimo žrtve v njih zgodovinski pozabi, z vso njihovo zavrženostjo vred, in tako sebi zagotovimo trajno slavo! Zaradi lepšega pa priznajmo, da je bilo ravnanje z ujetimi nasprotniki res nerodno, in še malo sklonimo glave pred skrivnostjo smrti, potem pa pokončno naprej v boj za svojo edino čast in oblast!

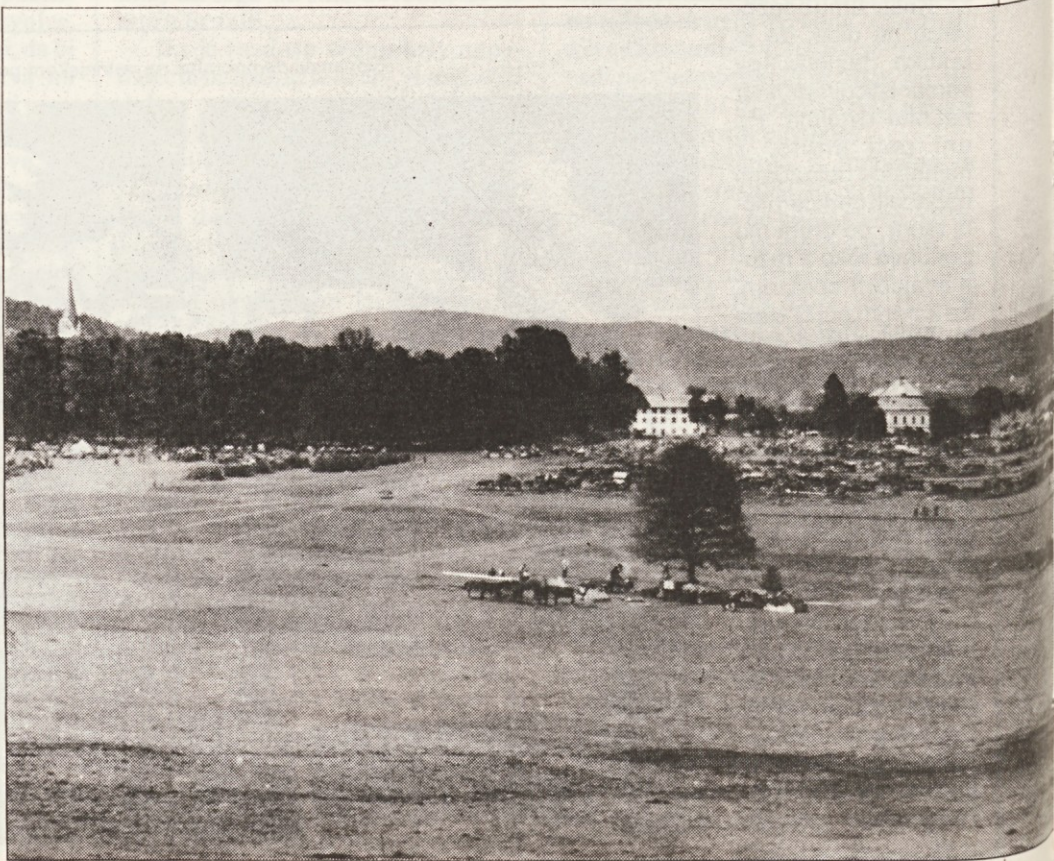
Naše Antigone obeh spolov, te nimajo primerjave z zgledom iz grške davnine, pa ne nastopajo vedno s tako blagim obra-

zom. Tem pogosteje se pogrezajo v nekdanje odprto sektaštvo, kolikor bolj slovenska javnost dvomi o uradno zapovedani resnici. Zdi se, da se nekaterih polašča obup, saj kar mledujejo za usmiljenje pri kristjanih in jih spominjajo na zapoved ljubezni. Pri nekaterih presenečajo onemogli izbruhi skrajne divjosti. Pri obojih pa se še vedno oglašča tisto staro obtoževanje s kolaboracijo in izdajstvom. Zdi se, da je besedičenje o tem zapovedano po načrtu, ponavlja pa se s tako malo prepričljivosti, da res učinkuje samo še kot prazna publicita.

Z vsako logiko skregana je trditev, da je sodelovanje z okupatorjem vedno veleizdaja, ki da jo obsojajo kazenski zakoni vseh držav. Taka trditev ne drži, čeprav jo izreče uveljavljen zgodovinar starejšega rodu, ki nosi zlato odličje svobode. Ko je po pretrganju sovjetsko-nemškega pakta nastopila komunistična partija s svojo Osvobodilno fronto, so njeni agenti začeli moriti svoje nasprotnike med Slovenci s pretvezo, da sodelujejo z okupatorjem. Tudi danes je kar na-

prej na jeziku agentov in zagovornikov stare strukture, da je nekomunistična stran takoj po zasedbi stopila v kolaboracijo.

Splošni očitek kolaboracije pa ne pove nič. Če je sodelovanje prisiljeno, ni zakrivljeno; kadar pa je življenjsko nujno, sploh ni objektivno nasprotno naravnim in pozitivnim pravnim določilom. Nerazumno bi bilo odpovedati vsako sodelovanje prebivalstva s silami zasedenega ozemlja. To bi pomenilo napovedati skupen samomor. Ali je mogoče označiti za nedopustno kolaboracijo, če Slovenec od okupacijske vojne uprave prejema plačo kot sodnik, policist, prometnik, učitelj ali upravni delavec? Ni bila sramotna kolaboracija, če je kdo sprejel službo občinskega komisarja, saj so po raznih okupiranih deželah ostale na svojih mestih od okupatorja potrjene domače vlade in celo monarhični vladarji. Ali je nečastna kolaboracija ali domoljubno ravnanje dejavnost svobodnih umetnikov, časninarskih hiš, knjižnih založb in verskih združenj, ki so po pripuščanju okupatorja v Ljubljanski

pokrajini ob nujnem prilagajanju hudi razmeram skrbeli, da ne zamre duhovni razvoj preizkušane ljudstva?

Tako ravnanje je tudi povsem v duhu konkretnih določb mednarodnega vojnega prava. Ker ima okupator po veljavnih in splošno sprejetih konvencijah dolžnost, da zagotavlja prebivalstvu red in javno življenje ob spoštovanju zakonov, ki veljajo v zasedeni deželi, razen če je to popolnoma nemogoče, je jasno, da se mora iz načelnih in praktičnih razlogov opreti na domačine, da z njim sodelujejo. Tako sodelovanje je torej legitimno.

Zavržno bi bilo sodelovanje, ki bi neposredno prispevalo k vojnim ciljem sovražnika, usmerjenim proti domovini tistega, ki z njim sodeluje, ali njenim vojaškim zaveznikom. Tako bi bilo tudi sodelovanje, ki bi brez slehernega interesa za svojo domovino krepilo njegovo moč ali mu dajalo kakršno koli oporo. Takega sodelovanja se demokratični strani na Slovenskem ne more očitati. Ko je bilo treba sprejeti tudi oboroženo sodelo-

vanje z okupatorjem, je bilo to zgolj zato, da se omilijo in odvrnejo hudi učinki okupacije, ohrani ljudstvo pred splošnim nasiljem od zunaj prinesene revolucije in prepreči razširitev stalinskega sovjetskega imperija na Slovenijo. Samo to je bil prvi namen, ne pa direktno ali indirektno podpiranje sovražnika v škodo lastne domovine. Nerazumljivo je, da se očitek nečastne kolaboracije tako nesmiselno še zdaj ponavlja, celo pri tistih, ki se kažejo naklonjene narodni spravi.

Dopuščati pa je vsekakor treba, da se ocenjuje primernost posameznih odločitev. Konkretno okoliščine lahko moralno neopredeljeno dejanje lahko napravijo dobro ali slabo. Celo odvrtno ravnanje, ki ima temeljne znake kaznivega dejanja, je lahko upravičeno, kadar je storjeno v silobranu ali skrajni sili. Taka je bila oborožena naslonitev na Italijane in Nemce. Demokratična stran se je zavedala, da je vojaško sodelovanje z okupatorjem, čeprav izključno za narodne interese in ne za sovražnikove vojne cilje, moralno vprašljivo, po-

litično pa hudo tvegano ravnanje. Vendar se je v skrajni stiski morala za to odločiti, ker je bila prepričana, da je ta pot edino možna, da se zavrne notranji naval revolucije. Vdaja revoluciji je bila namreč nesprejemljiva, v ilegalni gverili pa bi se udarili z dvema nasprotnikoma, okupacijo in revolucijo, dežela bi bila prizorišče še hujšega notranjega boja in verjetno zravnanja z zemljo po okupatorjevih represalijah. Razpravljanje o tedanjih alternativnih možnostih je vsekakor treba spodbujati, vendar je to bolj stvar znanstvenih obravnav kot političnih prerokanj. Za neizpodbitno pa je treba sprejeti tezo, da je bil upor komunistični revoluciji sam po sebi legitimno ravnanje, pri katerem so vprašanja o metodah in sredstvih nebitnega ali ločenega pomena.

Je pa tudi oblika indirektna kolaboracije, ki ni v dogovornem sodelovanju, ampak se udejanja v enakih učinkih. Ko so zavojevalci slovenske zemlje hoteli pokoriti in uničevati naš življelj, so jim partizanske akcije prihajale kot naročene. Če bi ne bilo obje-

Že napol izpraznjeno vetrniško polje. Mnogi, premnogi so že odšli v mučeniško smrt.

ktivno brezumnih, a po namenih revolucije preračunanih izzivalnih dejanj, ki niso reševala naših ljudi, tujcem pa so povzročala le neznatne izgube, bi bile prihranjene strahote sovražnikovih represalij. Revolucija pa je bila po naravi neposredno namerjena proti notranjemu nasprotniku, večinskemu delu slovenskega ljudstva. Tako sta se našla v nesrečni kombinaciji okupator, ki mu je nastopanje partizanstva služilo za njegov namen, to je za zatiranje „upornega“ ljudstva, in komunistična partija, ki ji je okupacija ponudila edino priložnost, da izvede svoje načrte za revolucijo. Skupni učinek te kombinacije postavilja drugega ob drugega sopovzročitelja narodne tragedije, nacifašistično okupacijo in komunistično revolucijo.

Ce je splošni očitek kolaboracije znosen vsaj zato, ker pojem nima v sebi nujno moralno zavrženega pomena, pa je docela nesprejemljivo zagnano opletanje z narodnim izdajstvom. Taka kvalifikacija nasprotnikov revolucije je namreč pojmovno nerazložljiva in pošastno žaljiva. Obtožiti človeka izdaje naroda pomeni oropati ga človeškega dostojanstva in ga izpostaviti skrajnemu preziru ter moralnemu, lahko tudi telesnemu uničenju. Ljudje, ki so se na primer odločili za pot v tujino, ker so hoteli živeti svobodno, to žalitev posebno občutijo. Če bi bili izdajalci naroda, ne bi oblikovali družbe, ki jim v tujini nadomešča domovino, ne bi ohranjali jezika v nadaljnjih rodovih, ne ustvarjali slovenskih kulturnih dobrin ter ne bi prispevali k osamosvojitvi in uveljavljanju Slovenije, ne da bi pričakovali osebnih koristi in vnaprej zahtevali priznanja za zasluge. Ne nosijo odlikovanj in ne prejemaajo častnih nagrad; pri moči jih ohranja neoslabljeno domoljubje, zaskrbljenost in prizadevnost za srečo slovenske domovine. Tega duha so prinesli s seboj iz ognja revolucije, ki jim ga je prekalil za vse življenje.

Očitanje izdajstva takrat večinskemu delu naroda pa ni samo osebna žalitev, ki bi bila podlaga za razračunavanje pred sodniki, ampak je strahotna žalitev narodne časti. Narod, ki bi v večini rodil izdajalce proti samemu sebi, ne bi bil vreden življenja v svetovni skupnosti, če bi bila izdaja

naroda proti samemu sebi sploh pojmovno mogoča. Žalitev narodne časti s takim obtoževanjem je zločin proti narodu samemu, zmožni pa so ga samo tisti, ki jim je bilo deklarirano vseeno, ali preostane le desetina Slovencev, da bodo le voljna masa nove, brezrazredne in breznarodne družbe.

Sicer pa je že besedna zveza narodno izdajstvo neuporabna, kot je bilo že kdaj razloženo. Naroda sploh ni mogoče izdati, ker ni osebek s pravicami in dolžnostmi. V dejanskem stanju izdaje pa je direktni naklep s posebnim namenom bistven konstitutivni element. Za tipifikacijo izdajalskega dejanja mora biti podan namen, ki neposredno meri na uničenje ali oškodovanje življenjskih interesov pasivnega subjekta, ki mu je storilec zavezan. Pojem kolektivne krivde je v moralni filozofiji in v pravni teoriji že davno zavržen in je sintagma objektivna izdajalska situacija v sebi protislovna. Sektaško nabijanje s skupinskim narodnim izdajstvom je torej nerazumno, žaljivo za narod kot skupnost in škoduje notranjemu miru in zunanjemu ugledu države. Zato bi bilo treba proti njemu ukrepati s pravnimi sredstvi, da se v celoti uveljavi ustavni red in zaščitijo človekove pravice, za katerih varstvo se je zdaj mogoče zatekati tudi neposredno k mednarodnim združenjem in njihovim pravosodnim organom.

Ko govorimo o komunistični revoluciji in uporju proti njej, je treba opomniti še na nekatere razlike.

V zadnjem času se pojavljajo predlogi, naj se ločeno obravnavata narodnoosvobodilni boj in komunistična revolucija. Tu gre za vprašanje, ali sta bila to sploh dva ločena pojava. Odpor proti okupaciji se je kazal na različne načine: s pasivnim odporom, umikom v ilegalo, podtalno propagando, vohunsko službo za zavezniške, pomočjo preganjanim, organiziranjem sil za čas odkritega odpora pa tudi z nastopanjem oboroženih jeder. Vsa ta dejavnost je imela namen vzdrževati duha svobode in ohranjati v ljudstvu pogumno upanje na rešitev, vse pa s čim manjšimi žrtvami in brez posameznih nagibov.

Komunistična partija pa je poklicala k splošnemu uporju med sovražno

okupacijo zato, da je po načrtih Kominterne sprožila revolucijo na slovenskih tleh. Kar pozna zgodovina pod kratico NOB, je bilo po namenih in izvedbi revolucija za cilje, ki so bili povsem tuji slovenski duhovni in družbeni stvarnosti. Gibanje je sicer imelo dva obraza, a nakana absolutnih pobudnikov je bila samo ena: boljše vladavina Slovenije. O tem pričajo posledice. Na Slovenskem je bil prispevek v boju proti silam, ki so ozemlje okupirale, neznaten, domači nasprotniki pa so bili že med revolucijo in po njenem koncu fizično pokončani, kar jih je ostalo, pa so postali sužnji totalitarnega sistema skoraj za pol stoletja. Ni torej razločevanja med narodnoosvobodilnim bojem in revolucijo, prvo je istovetno z drugim.

Na osebni ravni pa se bodo morali osvestiti udeleženci spopada na obeh straneh. Ni namreč mogoče oporekati dobremu namenu in čistemu domovinskemu čutu mnogih pripadnikov partizanske akcije, in takim je treba izkazati spoštovanje. Hkrati pa je treba tudi obžalovati, da je komunističnim voditeljem pri tolikih ljudeh uspelo prikriti prave namene in utrditi zaupanje edino v njihovo vodstveno sposobnost. Boj za narodno svobodo je v načelu vzvišena pobuda in udeležba v njem je po namenu zaslužna. Pri nas pa so mu metode in učinki odvzemali moralno neoporečnost in končni namen strankarskih pobudnikov, da si prigrabijo vso oblast po vojni, mu je jemal sleherno legitimnost. NOB je bil tedaj po namenu in poglobitvini učinkih istoveten s komunistično revolucijo in mnogo njegovih pripadnikov je bilo v njegovih vrstah s poštenimi nameni. Zaslužijo si proslavljanje, vendar kot tragične žrtve komunistične prevare.

Sporočanje teh pogledov na našo skupno preteklost, ki je tako usodno razdvojila slovensko družbo, ni popravljanje zgodovine in zasenečevanje njenih svetlih strani. Hoče biti le pobuda za revizijo enostranskega zgodovinopisja, da se odkrije vsa zgodovinska resnica. Ta nas bo osvobodila krivičnega vrednotenja in odnosov, po njej se bo vzpostavil mir, ki ga znotraj sebe Slovenija tako zelo potrebuje.

Stalinistična revolucija na Slovenskem 1941 – 1945

STANE KOS

(Nadaljevanje iz prejšnje številke DŽ)

Kam so partizani vozili vrnjene domobrance?

Domobrance, ki so jih izročili partizanom v Rožu, so Angleži pripeljali na poseben kraj. Tam so jih zastražili in preiskali. Pri njih so iskali orožje, odvzeli so jim sezname moštva in pisalne stroje. Potem so jih peljali na železniško postajo v Podgorju (Maria Elend) ali na Podroščico. Tam so jih po 50 natrpali v živinske vagone, oficirje pa v osebne. Vlaki so bili še brez lokomotive. Ko so vagone zapahnil, so iz postajnega poslopja pridrveli partizani in vlak zastražili. Ta je takoj odpeljal. Glavna taborišča prek Podroščice vrnjenih so bila: Kranj, Škofja Loka, Škofjevi zavodi v Šentvidu pri Ljubljani in jame v Kočevskem Rogu.

Podobno so ravnali s tistimi, ki so jih izročali v Podjuni. Prepeljali so jih na travnik blizu stare železniške postaje v Pliberku. Po izročitvi so partizani domobrance izropali, opsovali in mnoge tudi pretepli. Potem so jih odpeljali v Slovenj Gradec, nekatere skozi Maribor v Celje, in končno v Teharje pri Celju.

V Kranju so vodili domobrance v barake zunaj mesta. Že na poti proti Kranju so jih ropali, psovali in pretepli. Med potjo so domobranci uničevali dokumente in vredne predmete, nekateri celo čevlje. Na poti s postaje v barake jih je zmerjala naščuvana drhal. V taborišču so nekatere zaslišali. Pobrali so jim nože, škarje, zlatino, nalivna peresa in ure. Naslednje dni so jih z vlakom odpeljali v Škofjeve zavode v Šentvid. Že prve dni so odgnali 200 oficirjev in podoficirjev, ki jih ni potem nihče več videl.

Mladoletnike so odgnali iz Kranja peš v Šentvid. Hodili so od 7 zjutraj do 5 popoldne. Ves čas so jih tolkli s palicami in puškami, civilisti so pa nanje kričali in jih zmerjali, psovali in vanje pljuvali.

Škofjevi zavodi v Šentvidu so bili poleg Teharij ena najhujših komunističnih ječ. V njih so se nahajali najprej nemški in italijanski ujetniki. Prvi slovenski zaporniki so bili begunci, ki so jih partizani zajeli v Borovljah 8. maja. Ženske in otroke so natrpali v sobe, moške pa pustili en teden na prostem. Ves čas jim niso dali nobene hrane.

Le nekatere domobrance v Škofjevih zavodih so nastanili v zavodsko poslopje, drugi so ostali deset dni zunaj na pesku, soncu in dežju, brez hrane, nekateri v samih srajcah. Šentvid je bil zadnja postaja pred Kočevskim Rogom. Veliko so jih pobili že v zavodih ali pa po okoliških moriščih. Nekatero so zasliševali, večino pa ne. V zavodih so jih pretepli in mučili na vse načine. Na Rog so jih začeli odvažati 27. maja.

Iz Kranja so nekatere vodili v doigih kolonah proti Škofji Loki, medtem ko so jih pretepli, zahtevali od njih, da so legali na tla in spet vstajali ter hodili nazaj, ljudje ob cestah pa so nanje kričali in jih pljuvali. V Škofji Loki so jih zaprli v grad. Tu so jih pretepli, pri čemer so se posebno odlikovale partizanke. Oficirje, ki so na vprašanja partizanov odgovorili, da so oficirji, so odgnali. Prav tako so od ostalih ločili mladoletne.

Na morišča so jih odvažali ponoči. Pobili so jih brez vsakega zaslišanja.

Domobrance, ki so bili vrnjeni prek Pliberka, so vozili s tovornimi vlaki skozi Slovenj Gradec. V tamkajšnji pešadijski vojašnici so jim pobrali uniforme in jim dali svoje, raztrgane partizanske. V tej vojašnici se je nahajalo tudi 300 ujetih civilistov. Domobrance so popisovali. Hrane jim niso dali. V posebne skupine so zbrali častnike, podčastnike in tiste vojake, ki so bili pri domobranci že dalj časa. Odgnali so jih in nihče več jih ni videl. Ostale domobrance so zvečer gnali čez porušen železniški most na

velik travnik. Od tam jih je precej pobegnilo. Ostali so ponoči hodili peš do Velenja. Od tam so jih z vlakom prepeljali v Celje. Vso pot od Celovca do Celja jim niso dali nobene hrane, pa tudi vode ne. Šele na celjski postaji so jim dali železničarji na skrivaj vode.

Na celjski postaji so morali ujetniki poljubljati tla in z usti pobirati smeti s tal. Od moštva so ločili oficirje in podoficirje in jih divje pretepli. Vrnjene so uredili v štiristope. Med potjo po celjskih ulicah so morali ti vpiti, da so izdajalci, banditi, bela garda.

Teharsko taborišče je bilo oddaljeno 7 km vzhodno od Celja. Domobranci so tam nagnali za žico in pustili večino kar pod milim nebom, le nekaj so jih nastanili v stare nemške barake. Razdelili so jih v štiri skupine: v skupino A so spadali mladoletniki, stari manj kot 18 let; v B tisti, ki so šli k domobrancem po januarju 1945; v C vsi ostali domobranci; v skupino civilistov vsi v civilni obleki, tudi preoblečeni domobranci, ki jih partizani kot take niso prepoznali. Jetnike je zasliševalo osem partijcev pozno v noč, vsako zasliševanje je tipkala strojepiska. Po zaslišanju je vsak jetnik zvedel, h kateri skupini spada.

Domobranske oficirje, ki so jih spoznali za take, so najprej do krvi mučili, nato pa postrelili in zagrebli v nemške protitankovske jarke.

Vse domobrance, ki so bili v skupini C določeni za smrt, so v prvih junijskih dneh zvečer zvezali s telefonsko žico po dva in dva, nato pa naložili na tovrnjake in odpeljali v smrt.

Najbolj znana morišča vrnjenih domobrancev so: Kranj, Škofja Loka, Lubnik, okrog Ljubljane (Brezarjevo brezno, Ig), Teharje, Huda jama pri Laškem, Trbovlje, Dole pri Hrastniku, Brežice, Kočevski Rog, Crngrob, Huda luknja pri Mislinji in opuščeni rudnik pri Velenju.

(Bo še) ●

POBEG IZ OBJEMA SMRTI

Pripoved FRANCETA DEJAKA, ki se je rešil iz roškega pekla

Čudna so pota slovenskih usod! G. France Dejak, še vedno čil in prijazen sogovornik z rahlim ribniškim naglasom, živi danes v ZDA, daleč stran od Dolenjih Laz, kjer se je rodil 25. septembra 1925. leta. Pred vojno je bil zaposlen kot policist, med revolucijo pa je bil domobranec.

Pogovarjala sva se na obrežju jezera, kakšnih stopetdeset kilometrov severno od Toronta, v mestecu Midland, v Kanadi. Tja je poromal, da bi se ob spominskem križu skupaj z drugimi preživeli sobojevniki spomnil vseh padlih in pobitih v državljanski vojni na Slovenskem. Daleč od slovenskih gozdov in groze, ki jo skrivajo, mi je pripovedoval zgodbo, ki bi zaslužila, da bi se je lotilo pisateljsko pero. Po vseh strahotah in smrti, ki jo je gledal tako od blizu, je presenetljiva njegova blaga prijaznost in spravljivost. Prav nobenega maščevanja ni čutili v njegovih besedah, morda le mir in izkušnja človeka, ki gleda na svet iz nekega drugačnega spoznanja, ki ni dano vsakomur.

Njegov mir je skalila le solza, ko se je spomnil svoje matere: „Mama je bila zaprta petkrat, ko pa so jo zaprli in obsodili šestič, je bila pred tem šest mesecev v preiskovalnem zaporu v Ljubljani. Zaprli so jo zato, ker sem šel ilegalno čez mejo. To je bilo uradno pojasnilo, v resnici pa so hoteli zvedeti, kje sem, kaj sem govoril... Tepli je niso, pretrpela pa je veliko. Po dva in dvajsetih mesecih, ko je bila oproščena oziroma pomiloščena, je bila popolnoma izčrpana in je tehtala samo 37 kilogramov. Umrla je 1956. leta.“

Ali imate še kaj svojcev v Sloveniji?

Brat živi v Ribnici, na Brezjah pa živi v samostanu moja teta, sestra Doroteja Prijatelj.

France Dejak govori v Kočevskem Rogu (1.1993).

Maja 1945 ste se umaknili skupaj z drugimi domobranci na Koroško. Angleži so vas nato poslali nazaj. Kako je potekala vaša vrnitev?

Najprej so nas z vlakom odpeljali v Kranj, od tam v Šentvid pri Ljubljani, in naprej v Kočevje. Osmega junija sem bil tam streljan.

Ali so partizani kaj vedeli o vas; ali vas je kdo iz Ribnice ovadil?

Dvakrat so me na hitro zaslišali. Menim, da takrat o nas domobranci niso odločali domačini. Da bi vsakega posebej obravnavali, ni bilo časa. Vrnjen sem bil sedemindvajsetega maja, streljan pa sem bil osmega junija, se pravi, da je medtem preteklo samo enajst dni. Terence so vprašali, kaj naj naredijo z nami, in ti so samo zavpili: „Pobiti.“

Kako je bilo, ko so vas vozili v Rog?

V Kočevju so nas naložili zvezane z žico na hrbtu po dva in dva skupaj na tovornjak. Približno petdeset nas je bilo. Pomagati smo si morali sami, kar je bilo težko, saj smo bili skupaj zvezani. Prek zaboja smo nekako splezali na tovornjak.

Ali ste vedeli, kam vas peljejo?

Ne, rekli so nam, da nas peljejo na zaslišanje. „Zaradi varnosti,“ dva sta jim namreč prej ušla, en stražar pa je bil zaklan, „vas bomo zvezali,“ tako so nam rekli, „greste pa na zaslišanje.“ V resnici so nas peljali v Kočevski Rog. Jaz sem vedel, kam nas peljejo. Poznal sem pot, ker sem prej delal na policiji v Kočevju. Peljali so nas iz Kočevja mimo Palke vasi in naprej proti Rogu.

Ali morda veste, h kateri jami so vas peljali?

Skoraj prepričan sem, da k tisti, kjer je bila leta 1990 spravna slovesnost. Moja hči in sin sta tiste jame slikala in prepričan sem, da sem jo spoznal.

Kakoste se rešili? Ali so vas zadeli, ste bili ranjeni?

Zadet sem bil v stegno. Ko so nas pripeljali pred jamo, so nam pobrali vezalke, morali smo se sleči; večina ustreljenih je bila popolnoma gola, jaz sam sem ostal v spodnjem perilu. Pretepali so nas in od zadaj porivali naprej. Ko sem bil približno 200 metrov od jame, me je stražar ustavil z osornim „stoj“ in me spraševal, od kod sem doma, kako se pišem, v kakšnih bojih sem bil itd. Ukazal mi je, da ga moram gledati v oči. Takrat nisem vedel zakaj, pozneje pa sem ugotovil, da zato, ker so jih na desni strani od jame pobijali s palicami. Ljudi z razbitimi čeljustmi, ki so ime-

li zlate zobe, so izločili, da bi jim zlato pobrali. Ko sem bil pred jamo, mi je stražar naročil, naj počenem, in pripravil puško, da bi ustrelil vame, jaz sem pa takrat skočil v jamo. Ustrelil je za mano in me zadel, vendar me krogla ni resno ranila. Kasneje sem imel zaradi tega težave, saj se je rana brez zdravniške oskrbe inficirala. Mama me je pozdravila z domačimi zdravili.

Ko sem padel v jamo, me je prijatelj, ki je bil že tam, vprašal, če sem živ. Svetoval mi je, naj se umaknem v stran, da me naslednji, ki bo padel, ne ubije. Ko so padali še drugi, sem po njihovih truplih splezal do neke skale in se skrili na polici. Še prej sem mrtvemu tovarišu vzel srajco, saj me je zelo zeblo. V jami, dvajset metrov globoko, je zelo hladno. Po skali je tekla umakzana voda in namazal sem se z blatom, da bi bil čim manj opazen. Bil sem ves čas pri zavesti. Na begu sem srajco slekel in si z njo zavil noge, da sem lažje hodil po skalnati zemlji in trnju. Vso pot samo v spodnjem perilu. Najhuje je bilo trpeti neznosno žejo. Tistih enajst dni so nam dali komaj kaj vode.

Koliko se vas je rešilo?

Iz jame smo prišli trije — jaz, Milan Zajec in Franc Kozina. Prepričan sem, da smo bili vsi v isti jami. Milan je bil prvi poslan v Kočevski Rog in je ostal v njej tri dni. Ušel je in se ustavil v vasi Otavice blizu Ribnice, mene pa so takrat šele vozili tja dol.

Kako ste vi prišli ven?

Ko so minirali jamo, je deblo bukve padlo v jamo. Po njej in potem še kakšnih pet metrov naprej po skalah sem splezal ven. Takrat je bila tam straža.

Pa ste jo videli?

Videl in slišal sem jo še v jami, saj so občasno streljali in metali bombe na ljudi, ki so bili še živi. Kakšnih dvanajst ljudi v jami je bilo takrat še sposobnih za pobeg. Ušel sem sam, okrog polnoči. V jami sem bil od desete ure dopoldan do polnoči. Domov sem hodil vso noč in še cel naslednji dan, bila je sobota.

Ali bi se lahko še kdo drug rešil iz jame?

Morda. Od desetih dopoldne do večera smo ždeli vsak v svojem kotu in čakali, kaj bo. Tisti dan so jih osemsto pobili. Imel sem občutek, da se bodo zvečer, ko bodo nehali moriti, spustili po vrvi in postrelili še tiste, ki so preživeli. Človek se bojuje za življenje, kolikor more. Bilo je zelo hudo in tudi sam sem včasih pomislil, da bi bilo bolje, ko bi tam ostal. Čez

dan sem bil na tisti skali, ko pa se je znočilo, sem se spustil nižje in se pogovarjal s preživeli. Eden izmed njih je omenil rov, po katerem naj bi prišli ven. Šel je po njem, vendar se je moral vrniti nazaj, ker ni bilo izhoda.

Ali ste se vsi poznali od prej?

Ne. Poznal sem štiri fante iz moje vasi, vendar so bili že mrtvi. Od vsakih sto ljudi je mogoče ostal živ en sam. Ugotovili smo, da je edina možna

Vetrinjska cerkev, maja 1945.

Blagoslov po litanijah - pred vračanjem Slovenske narodne vojske

pot po tisti bukvi navzgor. Poslušali sona več načinov, vendar nišlo. Prosil sem jih, naj me porinejo, nato sem kot zver nekako splezal do vrha. Ko sem prišel na vrh, sem videl deset ali petnajst partizanov ob ognju. Jaz sem jih videl, oni pa mene ne, saj je bila noč. Ko sem po nekaj metrih stopil na suho vejo, so to slišali. Obstal sem čisto pri miru, da me ne bi opazili. Petnajst metrov stran od njih sem bil. Verjetno so mislili, da je bila žival. Ko so se obrnili nazaj proti ognju, sem po vseh štirih nadaljeval.

Koliko je bilo tam pobitih?

Pravijo, da kakšnih deset do dvanajst tisoč. Ko se jaz padel noter, sem padel na sama trupla. Po tistem niso več veliko pobijali, samo minirali so še. Bil sem med zadnjimi. Že v Kranju so nas razvrstili v skupine A, B in C. No, jaz sem bil najprej uvrščen v skupino, v kateri so bili tisti, ki so bili pred tem pri partizanih.

Pa ste bili res partizan?

Da, leta 1943 je Italija kapitulirala in so nas, mlade fante, mobilizirali. Pozneje sem od rdečih pobegnil. Verjetno je bilo 75 odstotkov domobrancev najprej pri partizanih, ampak samo nekaj časa. Ko so jih spoznali, so jih zapustili.

Potem ste prišli domov. Ali ni bilo nevarno?

Doma je bila samo mama. Ko sem prišel domov, je nisem dobil. Trkal sem, nihče mi ni odprl. Vstopil sem in se malo umil. Pred tem sem se oglasil v neki hiši pred domačim krajem, kjer so mi dali hlače, da sem bil manj sumljiv. Rekli so, da mi bodo dali dobre, če jih bom vrnil, kar pa jim nisem mogel obljubiti.

Ali ste poznali te ljudi?

Samo na videz. Zato sem moral biti previden, da ne bi o tem govorili. Sošedovo dekle je ugotovilo, da nisem iz Velikih Lašč, vendar je rekla, da se mi ni treba bati, saj me ne bo izdala.

Ali so vas iskali doma?

Preiskavo so delali trikrat.

Kje ste se skrivali?

Doma sem bil tri tedne. Bil sem tako prehlajen, da nisem mogel ne govoriti ne jesti. V jami je bilo namreč zelo mrzlo. Zdravil sem se ves teden in užival samo med in vodo. Bilo je tako kritično, da je mama že računala s tem, da me bo pokopala. Vendar mlad človek zdrži marsikaj, več kot žival.

Kam ste odšli potem?

Po treh tednih sem šel k stari mami in se tam skrival do novembra. Pomagal mi je neki duhovnik, ki je obiskoval staro mamo. Čez nekaj časa je vzpostavil zvezo, tako da sva bila dva in je bilo vse skupaj lažje prenašati.

Poleti sva bila v gozdu ali pa pri dobrih ljudeh. Doma je bilo preveč nevarno.

In odločitev za pobeg v tujino?

Čez mejo smo šli osemindesetega leta. Moja sestra je poslala ljudi, ki so nas prišli iskat.

Šli smo čez Podkoren do postaje in potem prek Save. Tam je bila Sava nizka, vendar deroča.

Je bilo nevarno?

Ja, saj smo bili napadeni. Šest nas je bilo, trije so prišli iz Avstrije (to so bili kurirji), moj brat, Kozina in jaz. Prišli smo do Save in tam je bila brv. Eden izmed nas je šel pogledat, ali je prehod varen. Ko je prišel na drugo stran, so začeli streljati. Uspelo mu je uiti. Zato smo morali hladno Savo prebroditi in po štirih urah previdne hoje čez hribe smo bosí okrog sedmih zjutraj prišli na varno.

Potem ste se še vračali v Slovenijo. Ali ni bilo to zelo tvegano?

Mlad sem bil in dobro oborožen. Mlad človek misli, da mu ne more nihče nič. Če danes pomislim, se mi zdi bolj grozno kot takrat. Saj veste, mladost je norost.

Ali ste tudi drugim pomagali čez mejo? Domobrancement?

Domobrancement takrat nisem reševal, pač pa veliko drugih. Lahko rečem, da smo spravili čez mejo

kakšnih dvajset do trideset ljudi. Pošiljal nas je France Grum, ki je vodil te akcije.

Ali so domači kaj trpeli zaradi tega?

Kolikor sem bil v stiku z domačimi, ni bilo večjih težav. Mamo so zaprli in obsodili zato, ker me je zdravila in ker je povedala, da sem iz Avstrije dvakrat prišel k njej domov. Za vsak moj obisk je dobila šest mesecev in povrh še tri leta kazni. Po 22 mesecih so jo izpustili, zaradi zdravstvenih težav. Po tem je niso več nadlegovali.

Ali čutite kakšne zdravstvene posledice?

Ne.

Tudi v prvih letih po vojni ne?

Ne. Saj pravim, mladi smo bili. Če danes pomislim, kaj vse smo preživeli v tistih treh letih, ko smo se skrivali, se zdi neverjetno. Majhen spodrseljak bi bil lahko usoden.

Kdo vam je pomagal, ko ste se skrivali?

Bilo jih je kar nekaj. Omenim naj kanonika Šimenca. On mi je veliko pomagal in me bodril. Mama mu je nosila hrano, on pa je nam, ki smo se skrivali, pošiljal cigarete. Brez pomoči mnogih znanih in neznanih dobrotnikov bi se moja pot lahko končala tam, od koder sem se čudežno rešil. Gospodar zgodovine je hotel imeti priče.

Pogovarjal se je Jože Poličar ●

Mati domobranca

PAVLINA DOBOVŠKOVA

V letu spominov na zadnje dni našega bivanja na rodni zemlji ter ob petdesetletnici nehotenega popotovanja po svetu so nam ponovno oživila pretresljiva pričevanja nekaterih slovenskih protikomunističnih vojakov-domobrancev, ki so se na čudežen način rešili iz kraških brezen in kočevskih jam.

V brošuri „Rdeča zver, pijana krvi“ je Matija Škerbec že leta 1951 objavil popis strahotnih doživetij enega izmed rešencev, kateremu je uspelo priti za nami na zahod. Kot priča iz groba v Kočevskem Rogu podrobno opisuje potek izročitev protikomunističnih borcev na Koroškem in nato njihovo trpljenje polno pot od Jesenic do Kočevja.

V zadnjem delu pričevalčevega pripovedovanja je dekan Matija Škerbec vprašal:

„Ko si bil potem rešen iz jame in si se zdravil in skrival, si prišel gotovo v stik tudi z materami in ženami pomorjenih domobrancev. Kako so pa te prenašale to strahotno vest, da so njih sinovi in možje vsi pomorjeni? Ali je katera obžalovala, da je njen mož ali njen sin bil domobranec? Da smo se sploh borili proti komunizmu?“

Rešeni domobranec mu je odgovoril:

„Nisem seveda mogel dosti govoriti z drugimi in moram pač molčati, da koga ne spravim v nesrečo, toda reči moram, da so naše matere in slovenske žene vredne svojih sinov in mož junakov! Nikjer nisem čul, da bi se katera pritoževala nad tem, da je šel njen sin ali mož med domobrance, čeprav je s tem odšel v smrt.

Govoril sem na primer z materjo, katere sin je bil tudi odveden v jamo v Kočevski Rog, in sem ji prinesel sinove pozdrave. Videl sem, da ji nekaj teži srce. Dolgo si ni upala, končno pa je le vprašala: »Ali se je moj sin kaj pritoževal nad menoj, da sem ga spravila od komunistov k domobrancem?«

Ko sem ji z gotovostjo povedal, da je njen sin zatrjeval, da je hvaležen svoji materi, da ga je spravila od komunistov k domobrancem in da ni nikdar obžaloval tega, da je bil domobranec, se je materizjasnil obraz in je olajšano vzdihnila, kakor da se ji je odvalil težak kamen od srca.“

Dekan Škerbec nato nadaljuje: „Slovenske matere in žene so rajši doživele, da so njihovi sinovi in možje padali kot mučenci, kakor da bi bili v družbi morilcev — komunistov. Da, slovenske krščanske matere in žene so vredne svojih sinov in mož junakov, mučencev!“

Kaj so govorili ljudje v domovini po onem strahotnem pokolu nad slovenskimi domobranci?

Večkrat sem čul, da bodo potem, ko pride svoboda, najprej zgradili spominsko cerkev nad grobovi pomorjenih, da bodo v ta namen radi vse žrtvovali, da pomorjeni dobijo dostojen spomenik. Spomenik za vse bodoče čase! Spomenik junaštva slovenskim fantom in možem, pa tudi spomenik slovenskim materam in ženam!

Spomenik, ki naj bi širil svojo luč po vsej Sloveniji! Spomenik, kjer bodo zbrane v blagoslovljeni zemlji kosti slovenskih junakov, mučencev!

Spomenik slovenskim materam in ženam: Žalostna Mati s prebodenim srcem, ki stoji kot močna žena pod križem, kjer umira njen Sin!“

(Povzeto iz „Rdeča zver, pijana krvi“)

Na južni polobli bomo v pomladnem mesecu oktobru praznovali materinski dan. Takrat naj naše misli in molitve pohite do vseh tistih slovenskih mater, ki so v času komunistične zasedbe naših krajev morale doživljati globoko bolečino, ko so zvedele za nečloveško mučenje in trpljenje svojih sinov. Z njihovo smrtjo v Kočevskih gozdovih, Teharjah, Hrastniku in v vseh grobiščih po Sloveniji je umrlo

ŠEL SEM V ROG

IVAN KOROŠEC

Peščena pot
gnijočega listja,
v globoki gozd.
Vsepovsod
dih smrti in groze,
zavite v skalne pečine,
ki z vrhovi dreves
zavija iz skrivnostne globine.

Drevesa brez ptičjega petja,
livade brez čmrljev in resja.
Sončna reber
brez martinčkov in mravelj;
le v čas zamaknjeni polž
se slini navkreber.

Povsod skrivnostna tesnoba
neznanega, skritega groba,
kakor zakleti grad,
ki skriva v naročju
skal in votlin
zasuti zaklad.

Podrta drevesa gnijó
kakor pobita
Matjaževa vojska,
objeta z zemljó.

Šel sem v Rog
bataljone iskat;
med njimi čaka me brat:
pod Krenom,
v Rogarskih klancih,
Črni luknji,
v Dvojnemu breznu,
v Cinkrižu razklan.

Kakor v labirintu
sem blodil.

Po skritih,
zaraslih stezah,
me spremljal je
— partizan.

tudi del notranje bití mater teh protikomunističnih vojakov. Ne pozabimo, da so mnoge, ki so ostale doma, bile več desetletij deležne posmeha in zaničevanja. Veliko je bilo obsojenih in zaprtih zaradi svojih otrok.

Med njimi je bila tudi moja mati.

PALME MUČENIŠTVA

JOŽE GUŠTIN

Preteklo leto je pri Mohorjevi družbi v Celju izšla res odlično predstavljena knjiga z naslovom „Palme mučeništva“. Podnaslov je: „Ubiti in pomorjeni slovenski duhovniki, redovniki in bogoslovci in nekateri verni laiki“. Snov so zbrali in uredili duhovniki Anton Pust, Zdravko Reven in Božidar Slapšak. S kazalom obsega 463 strani.

Nepričakovano hitro je pošla prva izdaja in so takoj pripravili drugo. Tudi na tej podlagi si upam trditi, da je ta knjiga danes najbolj potrebna našemu ljudstvu. Na preprost in jasen način, saj govorijo samo dejstva, je ljudem utemeljena resnica, da je brezbožni komunizem, pred vojno, ves čas med okupacijo in še dolgo po vojni, hotel na krvoločan način izpeljati boljševiško revolucijo in zadušiti vero v našem narodnem organizmu. Udaril je po pastirjih, Bogu posvečenih osebah, in po tistih, ki so se pripravljali na takó potrebno in odgovorno delo med vernim ljudstvom. Začel je pobijati najbolj izpostavljene, pri tem delu, duhovnike in laike. In to že veliko preje kot se je naše ljudstvo odločilo za obrambo pred tem pobijanem. In največji zločin so komunisti zakrivali s tem, da so za izvedbo svoje revolucije izrabili najtežji notranji položaj v vsej zgodovini našega naroda, okupacijo po treh zunanjih sovražnih vojaških nasiljih. Naš narod je danes najbolj prizadet po posledicah boljševizacije v zadnjih petdesetih letih: Komunizem je skoraj zadušil narodno zavest, ljubezen do domovine in druge naravne vrednote, zlasti pa vero v nadnaravno.

Nadškof Šuštar lepo pravi v svoji posvetilni besedi na prvi strani knjige: „Knjiga... je bila izdana predvsem v blag spomin našim duhovnikom, ... ki so tako odlično izpričali zvestobo svojemu narodu... Več desetletij se jih na ta način nismo mogli spomniti. naj vsaj zdaj veje iz te knjige globoko spoštovanje do njih in

do njihove žrtve.“

V uvodu so zapisane besede škofa Rožmana iz leta 1943: „Palme mučeništva so zrasle tudi na naših tleh; naša domača zemlja je orošena z mučeniško krvjo naših bratov in sester.“ In besede pisatelja duhovnika Franca Sodja: „S svojim pripovedovanjem nočem razpihovati sovraštva, pač pa želim, da bi vsi spoznali, da more samo ljubezen rešiti svet.“

Knjiga „Palme mučeništva“ ugotavlja, da je bilo v času od 1940 do 1962 med slovenskimi duhovniki, bogoslovci, redovnimi brati in sestrami 237 žrtev nasilja. Duhovnikov 123, bogoslovcev 68, redovnih bratov 43, redovnic 3. Največjih je bilo ubitih naravnost zaradi komunistične revolucije, po številu 83. Ostali pa so izgubili življenje zaradi nacističnega nasilja in v drugih okoliščinah.

V uvodu pravi Anton Pust: „Naj bo ta knjiga povzetek in dopolnilo že zbranega tako obsežnega gradiva. To delo ni popolno. Pomanjkljivo je tudi zaradi otežkočenega zbiranja, saj še niso odprti in dostopni vsi arhivski

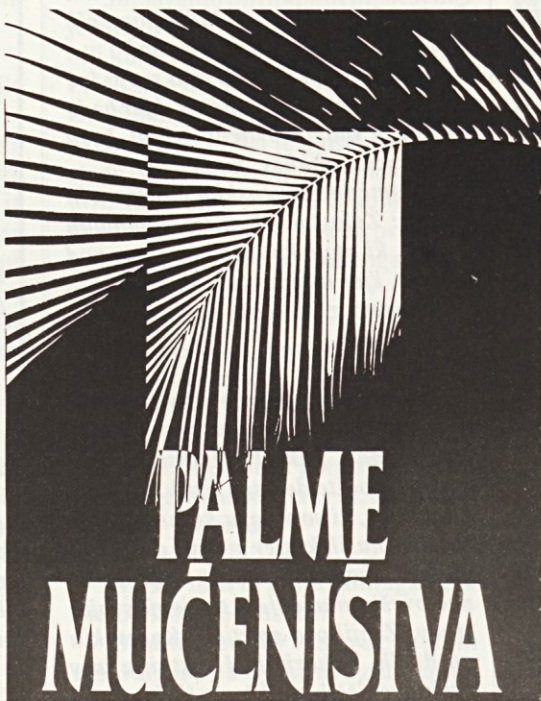
Prof. Lambert Ehrlich

viri. Še vedno je navzoče ozračje strahu. Nekateri celo mislijo, da odkrivanje preteklosti neti nestrpnost. Ne zavedajo se, da le resnica lahko pripelje do sprave in odpre vrata v pravo demokracijo.“

V uvodu je tudi rečeno: „Več kot 250 slovenskih duhovnikov in bogoslovcev so po vojni doletele aretacije in zapori“, in citira izjavo škofa Leniča:

„Zdi se mi, da bo prišel čas, ko bo treba priznati, da je bilo veliko duhovnikov po vojni obsojenih popolnoma po nedolžnem. Mnogi procesi so bili z vso stalinistično tehniko sprovočirani, skonstruirani, ker je to takrat služilo utrjevanju oblasti.“

Zato mislim, da bi bila zelo potrebna za nas vse, za bodoče rodove in za zgodovino našega naroda še druga knjiga z naslovom: „Palme spoznavalcev“, s podnaslovom: Pričevanje vere slovenskih škofov, duhovnikov, bogoslovcev, redovnih bratov in sester in mnogo laikov v letih zadnje svetovne vojne in še več let po njej pod komunističnim režimom v domovini, in še posebej tistih naših rojakov, ki so zaradi marksističnega nasilja reševali gola življenja z begom v begunstvo, se naselili skoraj po vseh deželah svobodnega sveta in so bili povsod žive priče vere in ljubezni do rodne domovine.

Slovenski mučenec LOJZE GROZDE

ANTON STRLE

XVIII. „Zgodi se to, ko nehal bom živeti...“

Ko se Grozde po božičnih počitnicah ni vrnil v Ljubljano, so pri predstojnikih, znancih in prijateljih v Marijanišču, v kongregaciji in v Katoliški akciji vedno bolj vstajale temne slutnje, da bi bil tisti dijak, o katerem je iz Mirne prihajalo vedno več novic o tem, kako je bil mučen, morda prav Grozde. Vse je bilo potrto in presenečeno, ko je bila zla slutnja z gotovostjo potrjena.

„Tistega, ki je bil v vsem dobrem visoko nad nami, ni več!“ — „Mi nismo bili zreli za nebesa, on pa je bil!“ — „Če so imeli za koga drugega vsaj kak navidezno politični vzrok, da so ga umorili, pri Grozdetu gotovo niso mogli najti drugega vzroka kakor le zvestobo Bogu!“ — Tako in podobno so govorili Lojzetovi tovariši.

Drugje si slišal pogovore: „Jaz se Grozdetu vsak večer priporočim vsaj z enim očenašem.“ — „Jaz prav tako vsak dan molim k njemu. In mislim, da ne zaman!“ — „Bil je res nekaj izrednega. Na tako krepostnega, značajnega in zares pobožnega dijaka, še nikdar nisem naletel, pa sem jih veliko poznal.“ — „Na njem si lahko videl, kaj more iz fanta napraviti Katoliška akcija, kadar se posreči, da ga z mislijo na spostatat res zajame.“

Marsikdo je hotel imeti v spominu na Grozdetu vsaj kako majhno reč, da jo s spoštovanjem hrani.

Marijaniška kongregacija Brezmadežne si je za kongregacijsko sobo oskrbela lepo sliko svojega odličnega prednika. Tudi v dveh učilnicah, kjer je Lojze rasel v znanju in kreposti, sta viseli Lojzetovi sliki in mladim stanovalcem ob pultih nemo, a prepričevalno govorili o tem, kakšen naj bo novi dijak.

In v šoli? — „Ko se je zvedelo za

Grozdetovo smrt,“ piše Lojzetov sošolec, „ni sploh nihče mogel verjeti. Pri mnogih profesorjih, ki sicer niso mogli žrtvovati niti minute, smo se cele ure razgovarjali o Grozdetu...“

Tudi sošolci drugih nazorov so ta umor obsojali. Ko so nekje hoteli zagovarjati upravičenost Grozdetovega umora, se je neki Lojzetov sošolec hudo sprl zastran tega, čeprav je sicer stalno zagovarjal Osvobodilno fronto in četudi sta se nekdam z Grozdetom glede marsikzma in podobnih reči večkrat ostro spoprijela.

Bridko so čutili njegovo izgubo pri Katoliški akciji. Tu še posebno.

Kajti koliko bi bil napravil nekoč ta borec za Kristusa Kralja! Spričo njegovega življenja, ki je opravičeval tako velike upe, in spričo smrti, ki je bila toliko prezgodnja, bi se človek resno vprašal s p. Plusom: „Kaj pa Bog vendar misli? Ali odrešenje sveta že tako hitro napreduje, da je primerno, če so taki apostoli kar takole naprodaj? Ustvari jih, jih obdari z redkimi lastnostmi, jim navdihuje gorečnost, jih pripravlja... in potem, ko pride ura, jih stre, namesto da bi jih poslal v svoj vinograd.“ — Marsikomu, ki je Lojzeta od bližje poznal, je prihajalo na ustnice nekaj kakor mrmranje, izvirajoče iz potrnosti, malodušnosti in neumevanja, kako more Bog kaj takega dopuščati!

A ob streznjenju smo se zavedeli, da zrno prav takrat sad obrodi, ko pade v zemljo in umre.

Pa saj je vendar prav kri mučenec seme za novo krščansko pomlad, ki bo raztrgala mrzle okove novodobnega brezboštva.

Res, vse je kazalo: Grozde bo postal pomemben katoliški znanstvenik in javni delavec in bo s tem opravljal izredno pomemben apostolat. Toda „kri mučenec velja več kot črnilo učenjakov“, te besede so vklesali na grob Francoza Ernesta Psicharija in

tako bi lahko zapisali tudi na Grozdetov grob.

Če bi mu Bog dal še živeti, bi Grozde — tako se vsekakor zdi — postal več kakor znanstvenik, postal bi Kristusov duhovnik, in še kako goreč! Tako pa je dosegel milost, da je brez dolgotrajne priprave na zakrament mašniškega posvečenja s krvavo žrtvijo Bogu daroval življenje in more zdaj pred samim nebeškim oltarjem božjega veličastva s svojo priprošnjo storiti za zveličanje duš še več.

Morda bi bil tudi napisal še marsikatero lepo pesem in v njih vnemal Slovence za krščanske vzore. Morda! Toda mnogo lepšo pesem kakor s svojim peresom je napisal s svojim življenjem. To je pesem, ki se je prelila v krasne akorde izredno lepega, krepostnega, z Bogom združenega življenja. — Nov dijak! Zdaj tu pred nami niso več samo suhe črke in zgolj lepo zveneče besede, marveč živ slovenski fant iz krvi in mesa, fant, ki je z vztrajnim in odločnim hotenjem s pomočjo božje milosti na vzoren način na sebi uresničil veliki program novega dijaka, ki naj bo „resen“ — a nikakor ne tragičen in nesposoben za družbo, — „značajen, močne volje in čist: požrtvovalen, podjeten in željan dejanj; ki študij krščansko pojmuje, ki nadnaravno misli, živi stalno v milosti božji ter skuša v sebi in drugih upodobiti Kristusa, osvojiti dijake za Kristusa, osvojiti dijake za Kristusovo kraljestvo.“

Svetel in krasen vzor more biti Lojze Grozde vsakemu slovenskemu dijaku; da, vsakemu slovenskemu fantu. Po božji Previdnosti, ki večkrat dopusti, da se človeška in satanska hudobija hrupno veselita zmag, ki pa so samo trenutne, se je proti koncu ta živa pesem Grozdetovega življenja pretresljivo lepo in mogočno pognala še v zadnji višek: smrt za nesmrtnega Kralja.

Zelja, ki jo je izrazil kot petošolec v pesmi *Pevčeva molitev*, se mu je izpolnila na višji način, kakor je mogel pričakovati. Prišel je k Bogu, njegovo življenje in njegova smrt pa poje Slovencem „novo pesem“ in si išče pot do bratov... Takole je namreč zapisal:

*Ko bi, Ljubezen moja, doumeti
v neskončni Tvoji mogel te lepoti,
tedaj bi se pač odpovedal zmoti
in le o Tebi hotel zmeraj peti.*

*Zgodi se to, ko nehal bom živeti,
ko pridem k Tebi, viru vsej krasoti;
a vendar rad bi, Jezus, Bog moj, hoti
že zdaj se mi vsaj malo razodeti!*

*In nova pesem bo Slovencem vstala,
čez to zemljo, vso Tvojo, se razlila
kot vonj sladko dišečega kadila*

*in pot si do vseh bratov poiskala,
s sladkostjo svojo srca napolnila
in zate jih, Ljubezen večna, vžgala.*

Iz naše KRONIKE

Romanje v Luján je bilo letos v nedeljo, 7. maja, zaradi državnih volitev; romarsko mašo ob 10. uri je daroval delegat Jože Škerbec, napovedovalec je bil Tone Rode, berili sta brala akad. slikarka Veselka Šorli Puc in predsednik ZS Marjan Loboda; dušni pastirji so vse dopoldne spovedovali, obhajilo pa je delilo 9 delivcev; romarjev je bilo okrog 3 tisoč; ljudsko petje je med mašo in pri popoldanski pobožnosti vodila skupina mož in fantov z Ivanom Rodetom, ob orgljanju prof. Ivana Vombergarja; za red v cerkvi je skrbel Tone Bidovec, pri procesiji popoldne pa Bogdan Magister

Pohod sužnjev

IVAN KOROŠEC

*Železna kolesa
šklopotajo v noč.
V zapahnjjenih vagonih
je téma.
Misel je ujeta v svinec.
V srcih nemir
in v duši žge
obtožba nema.*

*Težka sanja —
šklopotajoči vlak
udarja s kolesi
v dušljivi zrak:
„Izdani ste, prodani ste,
prodani ste, izdani ste!“*

— — —
*Cvilečih zavor
se je zadr
vlak do postaje.
Za sprejem
udarci,
kletve,
kriki
podivjane raje.*

*Leganje na tlak
pod konjska kopita;*

*pljunki v lica
s krovo zalita.
V jarke zagnana telesa
izmaličena in razbita.*

*Udarci puškinih kopit
in konjskih bičev
si delijo rane
prodane,
psovane
in v prah teptane
množice brezpravnih.*

*Nikjer prijatelja
ne znanca;
ne sočutnega pogleda
na vsej dolgi, prašni cesti
Bukovžljanski.
Pač,
na ovinku sredi klanca,
stoje usmiljene žené:*

*mati s črno ruto
in dve hčeri
kot nevesti,
v belih oblačilih
s skritimi solzami
za pogreb mrtvakov
brez slovesa — —*

*Šle so
k procesiji
Sv. Rešnjega telesa.*

s skupino fantov; ob 13.45 je po pesmi nagovoril romarje dr. Lojze Kukovica, prof. Tine Vivod je povedal, da so se mercedeški škof Ognjenovich in slovenski frančiškani na Brezjah sporazumeli, da bo odslej kip lujanske Marije v svetišču na Brezjah, kot je že od leta 1949 podoba Marije Pomagaj v Lujanu; kip lujanske Marije, ki bo junija prenešen v Slovenijo, je rektor lujanske bazilike Ivan Likozar CM blagoslovil, nato se je razvila procesija iz bazilike okrog trga pred svetiščem: za križem in zastavami je nesel bandero svetogorske Kraljice lic. Andrej Troha, nato so se uvrstili v procesijo šolski otroci z učiteljstvom, moške in fantje, družine z majhnimi otroki, nad 100 narodnih noš, kip lujanske Marije so nosili fantje Janez Žakelj, Gabrijel Petkovšek, Boris in Damijan Žužek, brezjansko podobo pa fantje v

narodni noši: Franci Grilj, Marjan Indihar, Klavdij Selan in Marcel Brula; za ministranti so šli duhovniki Jaka Barle, France Bergant, Toni Bidovec, France Cukjati, Mirko Gogala, Jože Guštin, Branko Jan, Lojze Kukovica, Jure Rode, France Šenk in Jože Škerbec; za njimi redovnice, dekleta in žene; med pocesijo smo molili rožni venec in peli Marijine pesmi; v cerkvi so bile še pete litanije Matere božje, zahvalna pesem, posvetitev Marijinemu brezmadežnemu srcu, blagoslov z Najsvetejšim in za sklep pesem Marija, skoz življenje; lepo vreme je pripomoglo k slavnostnemu razpoloženju pri naši največji verski in narodni mani festaciji v letu.

Po mladinski maši v cerkvi Marije Pomagaj je v nedeljo, 14. maja, predavala mladini v mali dovrani Slovenske hiše akademska slikarka Veselka Šorli Puc.

MISLI k mašnim berilom

na nedelje v JULIJU

STANKO FAJDIGA

13. navadna nedelja
2. julij

Elizej postane učenec preroka Elija

Berilo iz Prve knjige kraljev (1 Kr 19, 16b. 19-21)

Božja naklonjenost do ljudi se kaže tudi v tem, da Bog kliče ljudi, ki govorijo v njegovem imenu in razlagajo njegovo voljo. To so preroki. Razlagajo božjo voljo, ljudi usmerjajo k resnici in na pravo pot življenja, svetujejo, opominjajo. Gorje dobi, ki nima prerokov! Po že utrujenem preroku Eliju je Bog poklical novega preroka, ki bo nadaljeval Elijevo službo: mladega kmeta Elizeja. Klic je nujen in odgovor takojšen. Za Elizeja pomeni popoln prelom z dosedanjim načinom življenja (darovanje dveh volov) in skupnost z Elijem (ogrnitev z njegovim plaščem).

Kristus nas je poklical za svobodo

Berilo iz Pisma apostola Pavla Galačanom (Gal 15, 1. 13-18)

Pavel v pismu Galačanom pokaže pravo človeško svobodo. Najprej poudarja, da nam svobodo omogoča Jezus. Če si prizadevamo živeti po njegovem duhu in ne po mesu (svojih sebičnih nagnjenjih), se naša svoboda ne bo spremenila v razpuščenost. Cilj resnične svobode je prav izkazovanje ljubezni v službi vseh. Svoboda uresničuje ljubezen.

Jezusove zahteve do učencev

Iz svetega evangelija po Luku (Lk 9, 51-62)

Jezus se skozi vse svoje poslanstvo predstavlja kot prvi „rabi“, učitelj, ki okrog sebe zbira

učence. Tisti, ki jih kliče, morajo biti pripravljeni z njim deliti življenje in usodo. Ne gre toliko za pripadnost njegovemu nauku, pač pa za dosti več: za življenjsko skupnost in osebno povezanost z njim. Jezus postavlja pogoje: pripravljenost na nerazumevanje, sposobnost skromnosti, pripravljenost za odpoved, odločitev, ki ne žaluje za prejšnjim, in vztrajnost.

14. navadna nedelja
9. julij

Bog daje mir svojim izvoljenim
Berilo iz knjige preroka Izaija (Iz 66, 10-14c)

Jeruzalem je za Izaija pesniška

podoba za božje ljudstvo v njegovi dokončni sreči in varnosti. Izraelci so morali veliko pretrpeti, ko so se vrnili iz egiptovske sužnosti, a prerok napoveduje, kako bo Bog v poslednjih časih potolažil Jeruzalem.

Kristus je zaznamoval Pavla

Berilo iz Pisma apostola Pavla Galačanom (Gal 6, 14-18)

Pavel je potem, ko je videl Kristusa in bil krščen, moral trpeti zaradi boleznih in drugih težav, „na svojem telesu je nosil znake Gospoda Jezusa“. „Nova stvar“ pa je bila Kristusova vstajenjska milost v njem. Veroval je, da bo Kristus, ki je v njem dobro delo pričel, to tudi do kraja dovršil.

Kristusovi učenci prinašajo mir

Iz svetega evangelija po Luku (Lk 10, 1-12. 7-20)

Preden je Jezus učence razposlal na prvo misijonsko pot, jim je dal pastoralna navodila. Izvemo tudi, kako so bili razpoloženi učenci po vrnitvi z misijonske poti. Tudi takrat je bilo tako kot danes. Nekateri so oznanilo o božjem kraljestvu, o Kristusovem miru, sprejeli, drugi pa ne. Jezus jih je opozoril, naj se predvsem vesele prijateljstva z Bogom.

15. navadna nedelja
16. julij

Božja zapoved je vsakemu blizu

Berilo iz Pete Mojzesove knjige (5 Mz 30, 10-14)

Ali božje zapovedi ne nasprotujejo naši človeški naravi? Ali Bog ne zahteva nekaj nemogočega? Ko Mojzes pred svojo smrtjo obnavlja zavezo z Bogom, govori

Notranjost cerkve na Ptujski gori

ljudstvu ravno nasprotno: Božji zakon nosimo v svojem srcu. Božje zapovedi so nam pisane „na kožo“. Odgovarjajo našemu najglobljemu hrepenjenju in vodijo v življenje. To, kar je zapisano v Svetem pismu, nosimo skrito v svojem srcu. Odkrijmo to bogastvo!

Bog nam je blizu v Kristusu

Berilo iz Pisma apostola Pavla Kološanom (Kol 1, 15-20)

Na začetku svojega pisma Kološanom Pavel zapoje hvalnico Kristusu. Hvalnica ima dve kitici. Prva usmeri na stvarjenje, druga pa na njegovo odrešilno delo — zlasti na smrt in vstajenje. V Jezusu Kristusu je Bog, Stvarnik in Odrešenik, postal nam blizu, eden izmed nas. V Jezusu gledamo samega Boga in se z njim združujemo.

Kdo je moj bližnji

Iz svetega evangelija po Luku (Lk 10, 25-37)

V čem je življenje? Kako naj živimo, da bo v meni zmagalo življenje, da bo življenje imelo smisel, da bo življenje imelo radost, da bom dosegel večno življenje? Že stara zaveza je vedela: ljubi — Boga in bližnjega. Sprašujemo se: kdo je moj bližnji? Jezus pa gre še korak naprej. Ni toliko važno, kdo je tvoj bližnji (tvoj bližnji je vsak, s katerim se srečaš), pač pa je pomembno, kako postati bližnji drugemu. Ljubezen do bližnjega, postajati bližnji drugemu, razodeva božjo ljubezen, gradi in bogati.

16. navadna nedelja

23. julij

Abraham povabi Boga

Berilo iz Prve Mojzesove knjige (1 Mz 18, 1-10a)

Naše stolpnice, naša z ograjami in zidovi obdana dvorišča, naša zakljenjena in zapahnjena vrata, naša vase obrnjena srca so živo nasprotje Abrahamovega gostoljublja in odprtosti. Može, ki so prišli mimo, je sprejel, čeprav jih ni poznal, lahko so se odpočili in se okrepcali. Taka dobrotu mu omogoči, da odkrije njihovo skrivnost:

eden se predstavi kot Gospod, druga dva kot angela. Odprtost in dobrotu srca ter domača gostoljubnost odkrivata čudovite duše.

Pavel oznanja Kristusovo skrivnost

Berilo iz prvega pisma apostola Pavla Kološanom (Kol 2, 12-14)

Po krščanskem oznanilu je Jezus vse spravljal z Očetom prav s svojim trpljenjem in smrtjo. Pavel, ki je postal služabnik te Kristusove odrešenjske skrivnosti, ne more zanjo pričevati brez trpljenja. Kološanom piše iz zapora. Svoje trpljenje vidi kot sodelovanje pri Kristusovi daritvi, zato ga daruje za Cerkev. Tudi vsak izmed nas se prej ali slej sreča s trpljenjem. Če ga sprejme in trpi s Kristusom, se pridruži njegovi daritvi in tako nadaljuje Jezusovo poslanstvo na svetu.

Marta sprejme Jezusa

Iz svetega evangelija po Luku (Lk 10, 38-42)

Tudi evangelij nam, podobno kot prvo berilo, govori o gostoljubnosti. Opisuje gostoljubno družino iz Betanije, kjer se je Jezus večkrat zadrževal: Jezusa so sprejeli v svojo sredo, ga pogostili in poslušali. Tudi na vrata naših družin Jezus trka. Je v njih prostor za imenitnega gosta? Je čas, da bi „sedli k njegovim nogam“ in ga poslušali? Molitev, Sveto pismo, verski tisk, pogovor..., pa tudi sprejetje katerega potrebnih rojakov ali drugih ljudi. Jezus odpre vrata. Odprimo vrata Kristusu!

17. navadna nedelja

30. julij

Abraham vztrajno prosi za grešno Sodomo

Berilo iz Prve Mojzesove knjige (1 Mz 18, 20-32)

Kako ponavadi molimo? Največkrat se na Boga obračamo v urah stiske in ga prosimo zase in za svoje drage. Dostikrat sebično. Abraham pa nam je zgled molitve za druge. Ne le, da moli za ljudi, ki niso njegovi sorodniki niti njegovi znanci. Moli za tiste, ki so ga prizadeli, užalili in bi jih zato moral po človeški logiki sovražiti. Potrebuje-

mo takih molivcev, ki bi svet očiščevali sovraštva, vojn, krivic, zagrenjenosti, praznine, nesmisla in ga navezovali na Boga. Naj bo naša molitev blagoslov tudi za druge!

Kristus nam je dal novo življenje

Berilo iz Pisma apostola Pavla Kološanom (Kol 2, 12-14)

Jezus je kot Bog, ki je postal eden izmed nas, posvetil našo človeško naravo in z ljubečo pokorščino Bogu v trpljenju in smrti vsem odprl vrata v večno življenje. Krst in življenje, ki ga oblikuje živa vera, nas povezuje z njim. Zaradi njega tudi nam Bog odpušča grehe in podarja večno življenje. Kristus je naš odrešenik!

Jezus objavlja uslišanje vztrajne molitve

Iz svetega evangelija po Luku (Lk 11, 1-13)

„Gospod, ker ne morem moliti. Zdi se mi, da me Bog sploh ne posluša. Nič, kar ga prosim, se mi ne izpolni!“ Koliko je neuslišanih prošenj. Koliko solza. Tako se vsaj zdi. Toda Jezus nam zagotavlja, da temu ni tako. Bog je kot dober prijatelj. Treba je vztrajati v molitvi, Bog pa nas bo po svoji previdnosti in usmiljenosti usliševal. ●

Sv. Benedikt, opat

11. julij

Sv. Benedikt je oče zahodnega menišтва. Po obdobju, ki ga je preživel v samotji, je sestavil redovno pravilo. V njem je povzel izročilo vzhodnega menišтва in ga prilagodil modrosti in razsodnosti zahodnega (latinskega) sveta. S tem je odprl pot novi evropski kulturi po propadu rimske civilizacije. V tej šoli služenja Bogu veljajo določena pravila in način življenja: branje, razmišljanje v luči božje besede, bogoslužne hvalnice, skratka — molitev se menjuje z delom in medsebojno pomočjo ter bratskim služenjem.

Z Benediktovim delom so na evropski celini zaživela središča molitve in kulture, človeškega napredka, gostoljubja do ubogih ro-

MOLITEV ZA SLOVENSKI NAROD

*O Bog, ki edini vodiš in vladaš narode,
poglej milostno na slovenski narod.
Po zaslugenju Tvojega Sina,
našega Gospoda in Učenika Jezusa Kristusa,
ki je zelo ljubil svoj narod,
hkrati pa poklical pod svoje okrilje vse narode
sveta,
podeli slovenskemu narodu mir, edinost in
svobodo*

*Marija Pomagaj, Kraljica Slovencev,
izprosi pri svojem Sinu
slovenskemu narodu milost,
da te bo mogel nemoteno častiti in hvaliti.*

*Vsi sveti slovenski škofje in duhovniki,
mučenci in mučenke, redovniki in redovnice,
ki ste Slovence vodili k Bogu,
prosite za slovenski narod.*

MOLITEV ZA SVETOST DUHOVNIKOV

*Jezus, večni veliki duhovnik,
ohrani svoje duhovnike v zavetju svojega
presvetega Srca,
da jim nihče ne bo mogel škodovati.
Ohrani neomadeževane njihove maziljene roke,
ki se vsak dan dotikajo tvojega presvetega
telesca.
Ohrani čiste njihove ustnice,
ki jih je pordečila tvoja dragocena kri.
Ohrani njihovo srce čisto in sveto,
ki je zapečatenost v vzvišenim znamenjem
tvojega slavnega duhovništva.
Naj rastejo v ljubezni in zvestobi do tebe.
Obvaruj jih vsega posvetnega.
Daj jim z oblastjo spreminjati kruh in vino,
tudi moč spreminjati srca.
Blagoslovi njihovo delo z obilnimi sadovi
in podari jim nekoč krono večnega življenja.
Amen.*

marjev. Papež Pavel VI. ga je 24. oktobra 1964 proglasil za zavetnika Evrope. „Učitelj tistih, ki se posvetijo službi Bogu“ — tako kličemo svetega Benedikta, prosimo ga za svobodno srce, ki ne bi dalo ničemu prednosti pred Kristusovo ljubeznijo in bi prineslo v življenje evangelijsko veselje.

Pogovor s prelatom FRANCEM ZDOLŠKOM,

stolnim kanonikom v Mariboru

JOŽE ŠKERBEC

Gospod kanonik, najprej vas prosim, da bi se na krako predstavili našim bralcem. Kje ste bili rojeni, kje se šolali in kdaj ste bili posvečeni v duhovnika? Katere duhovniške službe ste opravljali?

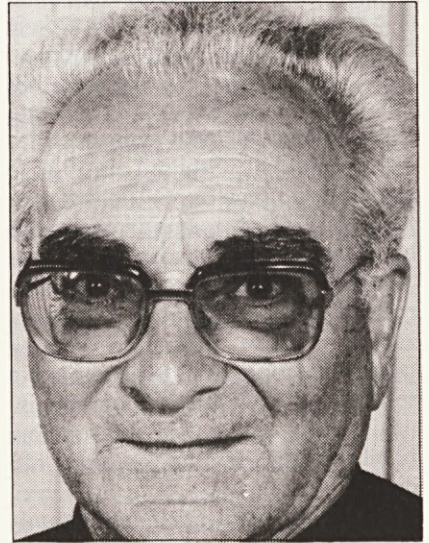
Rojen sem bil 1924. leta v Šentjurju pri Celju. Starša sta bila uspešna trgovca in posestnika. Oče je bil nekaj let pred II. svetovno vojno župan v domačem kraju, predsednik odbora Slovenske ljudske stranke, predsednik Vodovodne zadruge, cerkveni ključar. Vsega dovolj, da so Nemci družino izselili leta 1941 v Srbijo.

Malo maturo sem naredil leta 1940 v zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano. Šolanje sem nadaljeval na trgovski šoli v Celju, a v tistem šolskem letu smo že bili okupirani. Še zdaj se živo spominjam, kako smo bili takrat z mladostnimi prijatelji iz Fantovskega odseka in Katoliškega prosvetnega društva čustveno prizadeti.

Nemci so najprej zaprli duhovnike. Potem očeta, učitelje in mnoge javne delavce. Mama je poskušala, naj bi znanci posredovali, da bi očeta izpustili. Čez dan je delala v trgovini, ponoči je za nas otroke pripravljala vreče z obleko in suho hrano, da njenih šest otrok ne bi zeblo in ne bi bili lačni na poti v neznano. Morda bo koga zanimalo, kako dramatični dnevi so to bili. Nekdo od znancev je ponoči potkal na okno. Vsi smo se ustrašili. Morda je že gestapo prišel po nas. Znanec je bil in povedal, da bodo očeta izselili. Zanj ni pomoči. Družina bi se pa mogla morda rešiti tako, da bi se mama civilno ločila. To je v stiski zaukala meni in starejši sestri. Odločili smo se, da gremo z očetom kamorkoli. Gestapovci so nas peljali v celjsko vojašnico v Maribor in od tam s transportom v Srbijo. Hvala Bogu! Niso nas peljali v nemška taborišča.

Kako ste prebili čas 2. svetovne vojne in revolucije?

Težko je to na kratko povedati. Srbi

so nas lepo sprejeli, niso nam pa mogli veliko nuditi. Deset dni smo dobivali hrano od občine, potem so nas razselili na kmete, ki so nas bili voljni sprejeti. Da bi se preživeli, smo delali na polju, trgali koruzo, pletli copate, pisali pisma ujetnikom v Nemčijo in podobno. Zozdravnik, Slovenec, me je vzel v službo v zobotehniko. Leti 1941-42 sta bili za nas čas hudega pomanjkanja, prezebanja in trpljenja. Začeli so se boji med četniki in partizani. Velikokrat smo bili v življenjski nevarnosti.

V takšnih razmerah sem napravil trgovski tečaj v Beogradu in privatno položil izpite za 5. in 6. razred gimnazije v Užicah.

Meseca decembra 1944 smo bili „osvojenjeni“, ko se je umaknila nemška vojska z južnega dela Balkana. Spet so nastale še težje razmere. Z bratom Milanom, ki je sedaj tudi duhovnik, sva hodila od hiše do hiše žagat drva. Tako tudi oče z mlajšim bratom, da smo preživeli.

Takrat sem nekaj mesecev pisal dnevnik, ki sem ga ohranil. Srečen sem bil, da se je vojna bližala koncu, bal sem se pa komunistične oblasti. Njihova propaganda je bila vsiljiva. Ogibal sem

se javnosti, da me ne bi mobilizirali v NOB. Končno sem se pa moral javiti za mobilizacijo. Odločili so me za delavski bataljon. A kmalu sem prišel za pisarja, ker sem bil pismen v latinici in cirilici.

Ko je bilo konec vojne, smo si vsi želeli čimprej domov. Oblast je vrnitev zavlačevala. Domov smo se pripeljali šele konec julija 1945. Zdaj vem, da je bila to prava sreča. Prejšnje mesece so komunisti pobijali ljudi, ki niso bili njihovi. Mi smo živi ostali. Sreča za našo družino je bila tudi v tem, da so nas Nemci preselili v Srbijo. Leta 1942 je namreč neki simpatizer OF pobiral prispevke za OF. Na seznamu darovalcev so bili dobri krščanski možje in žene iz Šentjurja. Seznam je prišel Gestapu v roke. Desetine Šentjurčanov so pobili v zaporih, njihove družine so trpele v taboriščih. Mnogi so tam umrli. Na seznamu pa ni bilo ideoloških komunističnih simpatizerjev. Tudi naša družina bi bila verjetno na seznamu, ko bi bili doma.

Kako ste preživeli 45 let komunističnega totalitarizma osebno in kot duhovnik?

Za bogoslovje sem se prijavil septembra 1946. Mariborski bogoslovci smo stanovali v domu duhovnih vaj pri jezui-

tih v Ljubljani. Pridno sem študiral. Kaj se je pa v tistih letih politično dogajalo v bogoslovju in okrog njega, mi še vedno ni jasno in verjetno nikoli ne bo.

Pred jezuitskim kolegijem so skupine demonstrantov skandirale „jezuiti — paraziti“ in metale kamenje v hišo. Jezuiti so nas opozorili, naj v takšnih primerih odpremo okna, da ne bodo pobili šip, in stopimo v zavetje. Potem je oblast proti jezuitom napravila proces. Obsodili so jih na visoke kazni, zaplenili so cerkev sv. Jožefa, jezuitski kolegij, dom duhovnih vaj. Mariborski bogoslovci smo se preselili v ljubljansko bogoslovje.

Miru tudi tam ni bilo. Provokacije, letaki, preiskave. Pred izpitom iz psihologije so mi sporočili, da so mammo obsodili na leto zapora in zaplembo vsega premoženja.

6. septembra 1949 je OZNA okrog domače hiše natrosila letake s „proti-državno vsebino“. Trosil naj bi jih jaz, a sem bil tisti dan v Radomlju v Savinjski dolini. Brata in sestro so zaprli. Brata so zasliševali dva meseca in pol. Sestra je bila v samici in v taboriščih šest mesecev. Mene so zaprli isti dan, ko sem se vrnil domov. V samici, napol temnici, sem bil tri mesece. Navadno so me zasliševali ponoči. Očitali so mi, da sem

imel Matjažev glas, ilegalni časopis. Podtahnili so ga sami. Mi smo vedeli, da moramo ta časopis hitro odnesti na milico, če ga dobimo po pošti ali kako drugače, sicer pride milica ponj. Končno so mi določili upravno kaznen tri mesece odvzema prostosti in 24 mesecev družbeno koristnega dela v taborišču. Trinajst slovenskih bogoslovcev so tisto leto zaprli.

Zanimivo je, da sem se v taborišču v Kidričevem znašel v tretji četi, kjer je bilo treba v gramoznici najbolj trdo delati, s študenti Antonom Drobničem, Justinom Stanovnikom in Marjanom Senegačnikom. Iz Kidričevega so me prestavili v taborišče v Tacnu. Od tam v Medvode. Tam sem delal nekaj tednov najbolj suženjsko delo v svojem življenju. Iz Savske struge smo morali v hudi vročini z rokami nositi razstreljeno ostro kamenje po bregu navzgor. Pri tem nismo dobili toliko vode, da bi se odžejali.

Končno so me januarja in februarja leta 1951 zasliševali v Ljubljani na Miklošičevi. Hoteli so me pripraviti do tega, da bi bil ovaduh. Zasliševalec mi je dal kakšnih 15 listov papirja in svinčnik. Naj napišem karakteristike sošolcev. Dali so me v svetlo celico. Premišljeval sem: karkoli napišem, dobro ali slabo, vse bodo obrnili meni in drugim v škodo. Napisal nisem biti besede. Ko me je paznik spet peljal na zaslišanje, sem vrnil prazne liste. „Marš,“ me je napodil zasliševalec. „Boš videl, kdaj boš šel domov.“ Ostal sem še en teden v samici. Potem so me februarja 1951, zadnjega od sedmih mariborskih bogoslovcev, izpustili iz zapora. K denunciranju me niso nikdar več nagovarjali.

Vrnil sem se v bogoslovje. Kolegi so bili posvečeni za praznik apostolov Petra in Pavla. Jaz sem prejel subdiakoniat. V zakristiji so nas že čakala vabila na zaslišanje. Prvi brevir sem opravil, ko sem čakal na zaslišanje na Karlovški.

Tisto leto smo bili internirani v Ljubljani. Nove maše so bile v ljubljanskih cerkvah. Sam sem bil posvečen 21. septembra 1951. Naslednji dan sem imel novo mašo v Šentjurju. Oče je šel vprašat na občino, ali sme pogostiti nekaj sorodnikov in znancev.

Študij teologije sem končal v enem letu po posvetitvi.

V cerkvi sv. Rafaela v Villa Devoto je bila krščena 23. aprila ADRIJANICA KJUDER, hči Gabrijela in Lilijane roj. Mehle.

Nastavljen sem bil za kaplana v Slivnici pri Mariboru. Privoljenje za službo sem moral dobiti od politične oblasti. Dolgo sem čakal pred pisarno Uprave državne varnosti. S čakanjem so psihično mehčali ljudi. Uradnik mi je pokazal debelo mapo papirjev. Obremenilni material proti meni. Pri sebi sem mislil, da bi me že davno zopet zaprli, če bi bil česa kriv.

Kaplan v Slivnici sem bil devet let. Med tem so dvakrat zaprli mojega župnika Jakoba Vraberja zaradi nekih besed, ker je imel celovške mohorjeve knjige, ker je imel v nedeljo ob 10 mašo in ni šel pobirati koloradskega hrošča na krompirjevo njivo, kakor je bilo ukazano od krajevne oblasti. Skoraj dve leti je bil v zaporu.

Na začetku duhovniške službe leta 1952 sploh nismo smeli imeti rednega verouka. V župniji pa je bilo okoli 600 šoloobveznih otrok. Duhovniki smo si pomagali tako, da smo ob nedeljah popoldne imeli večernice in oblečeni v korok in štolo pripravljali otroke, ki so jih spremljali starši, za prvo sveto obhajilo. Pozneje smo učili posamezne skupine otrok v cerkvi. Napravil sem učilnico v stolpu in smo jo ogrevali z elektriko. V veliki cerkvi je bilo premrzlo. Pri nas je dolga zima. V župnišču nismo smeli učiti. Katekizmov in veroučnih učbenikov nismo imeli. V šoli so otroke zadrževali, dajali so jim žogo, da ne bi šli k verouku. Govorili so, da je vera nazadnjaška, da je Cerkev vedno delala proti kulturi, da je bila z okupatorjem, da smo neumni, če hodimo v cerkev, da so starši starokopitni, če silijo otroke k verouku in če hodijo v cerkev. Kateheti smo morali biti tako spretni, da so otroci kljub vsemu prihajali k verouku. Za božič smo delali jaslice. Kdor je do božiča redno hodil k verouku, je dobil kipec svete Družine in ovčko za domače jaslice. Pri verouku sem si tudi pomagal s skioptičnimi slikami, ki so bile takrat novost. Zaradi njih sem bil večkrat zasliševan, dvakrat mi jih je Ozna vzela, a odnehal nisem.

Starši so morali podpisovati potrdila dovoljenja otrokom, da so lahko hodili k verouku. Ta dovoljenja sem skrival, da starši ne bi imeli težav v službah ali kako drugače. Sodniku sem zagotovil, da jih imam. Pokazal bi pa kakšno potrdilo le

takrat, če bi moral na drugi stopnji sodnega postopka izpodbijati prvostopno odločbo. Do tega, hvala Bogu, ni prišlo.

Težko je bilo psihično zdržati politični pritisk. Vedno smo bili v nevarnosti, da bomo obsojeni na dolga leta ječe za prazen nič.

Počasi so se razmere izboljševale. Škof dr. Držečnik je dobil leta 1961 dovoljenje za ustanovitev dijaškega semenišča v Mariboru. Imenovan sem bil za ekonomista in prefekta. Zgodbo o tem semenišču bi vam mogel povedati za cel roman. Kljub vsemu je dobro uspevalo. Iz tega semenišča imamo okrog 150 duhovnikov.

Ob semeniškem delu sem bil leta 1966 imenovan za župniškega upravitelja v Račah. To je bila na novo ustanovljena župnija brez cerkve in župnišča. Kupili smo staro, napol podrti domačijo sredi vasi. Eno leto sem si prizadeval, da bi dobili dovoljenje za adaptacijo hiše. Uspel sem. Zgradili smo v prtljičju stanovanje in veroučno učilnico, v nadstropju pa cerkev, ki je devet metrov široka in 15 metrov dolga. Pritličje pa je

smelo biti le sedem in pol metrov široko, kakor stara hiša. Zdaj je v Račah versko kar živa župnija. Še vedno sem vesel dušnopastirskega dela v Račah in v Slivnici pri Mariboru.

Leta 1968 je bilo v Mariboru ustanovljeno bogoslovno semenišče. Sprejel sem službo ekonomista tudi v tej ustanovi. Leta 1973 pa sem bil imenovan za kanonika in škofijskega ekonomista. V mariborski škofiji ima vsak kanonik določen referat v škofijski pisarni.

Ali je bilo v Mariboru zatiranje Cerkve manjše kot npr. v ljubljanski nadškofiji? Na kakšne oblike je režim skušal razkristjanjevanje v vaši škofiji? Je bilo več duhovnikov pomornih, zaprtih, so zaplenili cerkvena poslopja, poddržavili imovino in gozdove?

Metode zatiranja Cerkve so bile v vsej Sloveniji enake, le razmere so bile nekoliko drugačne. Pomislite na Gorenjsko, ki so jo zasedli Nemci kakor Štajersko. Nemci so izgnali skoraj vse duhovnike na Hrvaško, vodilne krščanske in liberalne ljudi so izgnali v Srbijo.

Mendoška mladina nas pozdravlja s tridnevnih duhovnih vaj v gorskem kraju Potrerillos.

Komunisti niso imeli oseb, ki bi jih pobijali, in ne toliko možnosti, ker je bila nemška oblast trdnjša kakor italijanska v Ljubljanski pokrajini. V nekaterih primerih so si osvojili taktiko izdajanja, kakor sem že nakazal, in so si žrtve priračunavali v svoj prid. Nekaj duhovnikov iz mariborske škofije je umrlo v taborišču Dachau, nekaj je bilo ubitih v Jesenovcu, nekateri so bili ustreljeni v Ljubljanski pokrajini in po vojni.

Ko so se duhovniki leta 1945 vrnili v domovino, jim ni bilo mogoče očitati izdajalstva ali kolaboracije. Montirani procesi so se pa kmalu začeli. Tukaj nimamo točnih podatkov. Zaprtih je bilo okrog 100 duhovnikov. Nekateri so bili obsojeni na deset in petnajst let zopora, prisilnega dela, izgubo državljanских pravic in zaplembo premoženja. Ozna je našla kakršenkoli vzrok za proces, tudi pobiranje koloradskega hrošča. Pomislite, kako so se ljudje bali zasliševanj, samic, pretepanja, stradanja, zaporov. Strah pred vsem tem je hujši kakor zapor sam. Tam ne moreš priti na slabše. Ko pride človek v proces od zasliševanja do zopora, dobi tudi dovolj milosti, da vzdrži, če z milostjo sodeluje. Sveti Pavel je zapisal, da se moč v slabosti spo-
polnjuje.

Oblast je morda v začetku mislila, da se bo Crekev sesula, če ji bodo vzeli materialno osnovo. Duhovniki nismo mogli biti socialno in pokojninsko zavarovani. To so dosegli le tisti, ki so se včlanili v Ciril Metodijško društvo. Živeli smo le od darov vernikov (kakor še večinoma sedaj), predpisovali so nam visoke davke, zaplenili so cerkvena poslopja, poddržavili z agrarno reformo premično in nepremično premoženje, poddržavili kaplanije, prosvetne domov, gozdove.

Na primer:

Sestre Magdalenke so imele svoj samostan v Studenicah pri Poljčanah in 250 ha posestva, predvsem gozdov na Boču. Nemci so jim leta 1941 vse zaplenili in jih izgnali na Hrvaško. Po vojni so se vrnile. Začele so popravljati samostan, ki so ga partizani zažgali. Leta 1949 se je govorilo, da bodo samostan vzeli in sestre razgnali. Dobri krajanji so takrat še mislili, da ljudska volja kaj pomeni. Sklicali so sestaneke krajanov in zahtevali, da sestre ostanejo. Ozna je zaprla priorico. Obtožili so jo, da je organizirala protidržavni sestanek. Obsodili so jo na eno leto zopora s prisilnim delom in zaplembo vsega samostanskega premoženja. Sestre so morale zapustiti samostan. Vsaka je smela vzeti s seboj le svojo obleko.

Priorica je odslužila kazen do dneva natančno. Zdaj je starodavni romanski samostan iz 12. stoletja razvalina, gozdovi so večinoma izsekani. Vložili smo zahteve za denacionalizacijo.

Mariborski škofiji so že Nemci vzeli vse premoženje. Škof dr. Jožef Tomažič je ostal v škofijski hiši kakor interniraneec z dvema duhovnikoma. Vzeli so staro bogoslovje, novo bogoslovje, dijaško semenišče, grad Betavo, dom za upokojene duhovnike, vsa gospodarska poslopja, hiše in zemljiško posest. To je bilo z gozdovi približno 120 ha. Po vojni je nova oblast formalno popravila, kar so storili Nemci, a znova z različnimi zakoni vse nacionalizirala.

Za novo dijaško Slomškovo semenišče smo dobili nekaj prostorov v frančiškanskem samostanu. Za bogoslovje smo morali nadzidati stolno župnišče.

Po padcu režima vam je nova oblast vrnila zaplenjeno?

Do sedaj smo dobili vrnjeno le kapteljsko hišo. V pritličju so urejeni prostori za Krekovo banko, v etažah pa je 18 strank. Če se hočemo vseliti, moramo strankam preskrbeti druga stanovanja.

Vračanje posesti gre izredno počasi. Bivši komunisti, ki nosijo zdaj demokratska imena, si prizadevajo, da bi zakon

spremenili in ne bi vračali v naravi, ampak z obveznicami, ki nimajo jamstva.

Kako skušate s pastoralno prenovo poživiti krajevno Cerkev?

Duhovna prenova je dolgotrajna zadeva. Vse drugo gre hitreje. Rad ponovim, da je Mojzes izraelsko ljudstvo 40 let vodil skozi puščavo. Mnogim se je še vedno kolcalo po egiptovskih taboriščnih loncih. Zrasla je nova generacija, dobili so novo ustavo in zapovedi, ljudstvo je znova zapadalo v malikovanje.

In vendar se tudi pri nas nekaj premika. K pastoralnemu delu skušamo pritegniti laike.

Nastop šolskih otrok na letošnji obletnici Slovenskega doma v San Martinu.

Prevzeli smo Karitas, imamo precej katehistinj. Med mladimi skušajo duhovniki dobiti animatorje skupin, ki se pripravljajo za birmo. S poučevanjem drugih se sami najbolj versko poglobljajo in čutijo, da morajo biti apostoli s svojim življenjem.

Na prvem škofijskem pastoralnem zboru smo govorili o družini. Pripravljamo drugo zborovanje o duhovnih poklicih. Potem bo na vrsti delo z mladino. Seveda niso dovolj deklaracije in sklepi. Zato se pastoralni delavci prizadevajo, da bi pritegnili k sodelovanju kar največ vernikov.

Kaj skušate delati z mladino, družinami in izobraženci?

Razen verouka za otroke osnovnih šol je skoraj v vseh župnijah mladinski verouk. Vendar je to premalo. Potrebno bi bilo organizirati verske konference za odrasle. Poživiti je potrebno versko življenje v družinah. Predvsem v družinah postaja novi rod veren. Izobraženci so šli skozi šole, kjer je bil pouk strogo ideološko usmerjen. Seveda so se študentje materializma hote ali nehote navzeli. Še zdaj delajo v okoljih, ki Cerkvi niso naklonjena. V Mariboru imamo kakor v Ljubljani predavanja v škofijski avli.

Boste tudi v vaši škofiji ustanovili cerkveno gimnazijo? Utrjujete in dopolnjujete tudi teološko fakulteto?

Na cerkveno gimnazijo resno mislimo. Starši želijo, da bi njihovi otroci dobili znanjem tudi krščansko vzgojo. Če pomislite, da nekatere šole v Ljubljani želijo, da bi imele uradne varnostnike, lahko razumete, kaj pomeni vzgoja srednješolske mladine. Žal za gimnazijo še nimamo možnosti, ker še nismo dobili vrnjenih cerkvenih šolskih stavb. Zdaj se zdi, da oblast temu ni naklonjena. Želimo si tudi

krščanskih otroških vrtcev. Verni starši imajo naravno in mednarodno deklarirano pravico do vzgoje, ki jo želijo dati svojim otrokom. Želijo, da se v vrtcih srečajo z molitvijo in krščanskimi vrednotami ter jim ne bi bilo treba čakati Dedka mraza. Katoličanov je po štetju v Sloveniji okrog 80%. Vsi so davkoplačevalci. Imajo torej državljansko pravico do določenih sredstev za ustrezno šolstvo.

To velja tudi za verski pouk v osnovnih šolah. Vem pa, da je to v različnih državah različno urejeno.

Da, Teološko fakulteto v Mariboru izpopolnjujemo. Prihodnje šolsko leto bodo vsi letniki teologije tudi v Mariboru, to je potrebno, da bodo tudi laični študentje mogli študirati teologijo v Mariboru. Letos je vpisanih na teologiji v Mariboru 37 bogoslovcev in približno 120 laičnih študentov. Seveda imamo težave s prostori. Predavanja so letos v prostorih, ki so določeni za pravno fakulteto, ko bodo obnovljeni.

Katere prednosti dajete pastoralnemu prizadevanju?

Kratko bom odgovoril: duhovni prenovi družine, mladine in skrbi za duhovne poklice. Za milost pri tej obnovi molimo pri molitvenih urah in pobožnostih in prosimo bolnike, da darujejo

svoje trpljenje v ta namen.

Katere katoliške organizacije imate?

Vse katoliške organizacije so bile v času totalitarizma prepovedane, vse je obvladovala Zveza socialistične mladine. Zdaj je nastala nekakšna praznina. V disko klubih, ki delujejo še naprej, plešejo, pijejo in celo uživajo mamila. Kot protiutež temu bi morali ponuditi različne dejavnosti. Imamo veroučne skupine, marsikje so mladinski pevski zbori, začeli smo s katoliškimi skavti. Visokošolci imajo Akademsko zvezo. Župnik v Križevcih ima župnijski disko klub. Pravi, da je to njegova najboljša pastoralna investicija. Športnih društev še nimamo. Potrebna bi bila zveza katoliških prosvetnih društev. Priznati moramo, da za vse to še nimamo sposobnih ljudi. Predolgo smo bili v zakristijah.

Katere uspehe doživljate in katere težave?

Ko je Jezus umrl na križu, so celo njegovi učenci mislili, da je vsega konec, a se je šele začelo. Velikokrat mislim na Jezusovo priliko okvasu. Nebeško kraljestvo je podobno kvasu, ne moki. Vedno bo potrebno veliko prekvasiti. Kako pa kvas deluje v družinah, v ljudeh, je težko ugotavljati.

S popoldanskega kulturnega programa na obletnici sammartinskega Slovenskega doma v nedeljo 21. maja 1995.

Težave so podobne kakor pri vas. Ljudje bolj skrbijo za to, kaj imajo, kakor za to, kaj so. Rešitev težav pričakujejo bolj od zunaj, najsibo od prikazovanj, horoskopov, konstelacij zvezd, joge in podobno, kakor od notranje prenove.

Kako gledate na prihodnost Cerkve v vaši škofiji?

Optimistično. Kakor sem prej nakažal ob križu in kvasu. V našem narodu je velik zaklad vernosti. Ni ga mogoče ukrasti. Od časa do časa posebej lepo pokaže svojo dragocenost. Vedno ga moramo izkopavati.

Kaj bi želeli reči rojakom, raztresenim po svetu?

Z vami sem čutil bolečino ob pobujanju vaših domačih, begunstvo, razočaranje, pomanjkanje, brezdomstvo. Hvaležen sem vam, da ste predstavili svetu veličino slovenskega človeka. Želim vam, da bi bili deležni božje narave Kristusa, kakor je on postal deležen človeške narave. Tako molimo pri darovanju.

Seveda bi vas rad videl v Sloveniji, srečne v svojih domovih, če bi bilo to mogoče.

Ali bi za konec na kratko predstavili mariborsko škofijo. Koliko katoliških vernikov šteje, koliko je župnij, redovnih skupnosti? Kolik je odstotek nedeljnikov?

Tukaj nimam točnih podatkov pri roki. Škofija je približno tako velika kakor ljubljanska nadškofija. Ima okrog 750.000 katoličanov. Župnij je 286. Skoraj 50 župnij je soupravljanih. Nimajo svojega župnika zaradi pomanjkanja duhovnikov. Od redovnikov delujejo v škofiji dominikanci, frančiškani, jezuiti, kapucini, klaretinci, križniki, lazaristi, minoriti in salezijanci. Vendar so to manjše redovne skupnosti. Manjše redovne hiše imajo Bistriške redovne sestre, usmiljenke (Hčere krščanske ljubezni — vincentinke), salezijanke (Hčere Marije Pomočnice), klarise, magdalenke, Marijine sestre, sestre križniškega reda, skupnost Loyola, mariborske šolske sestre in uršulinke. Veliko redov sem naštel. Malo je pa redovnikov in sester. — Družine imajo malo otrok in ni duhovnih poklicev.

Nedeljnikov je 15 do 20 procentov. V mestih mnogo manj, zato pa več na deželi. K verouku prihaja okrog 70% šoloobveznih otrok. ●

LUDOVIK CEGLAR zlatomašnik

Zlatomašnik Ludovik Ceglar, ki od leta 1956 živi v Brazilu in je zdaj tudi dušni pastir za Slovence v Sao Paulu, je bil posvečen v duhovnika 19. maja 1945 v Krki na Koroškem kot eden šestih bogoslovcev diakonov ljubljanskega bogoslovlja, ki so bežali meseca maja tistega usodnega leta pred partizani na Koroško.

Vsa leta begunstva je jubilent poleg svojega rednega dušnopastirskega dela tudi veliko pisal bodisi v razne revije kot ameriško „Ave Maria“, buenosaireški „Vestnik“ ali pa v Zbornike „Svobodne Slovenije“, kjer je objavljial pod psevdonimom dr. Anton Podstenar. Leta 1976 je v Celovcu izšla knjižica „Mati, domovina, Bog“. L. 1982 je pri goriški Mohorjevi izšla njegova knjiga „Apostolski misijonar oče Serafin Goriški“, I. 1993, spet v Celovcu, „Nadškof Vovk in njegov čas 1900-1963“ I. del. Letos je izšel drugi del tega življenjepisa.

Iz Brazila smo zvedeli, da je jubilent 21. maja obhajal v Sao Paulu svojo zlato mašo ob izredno veliki udeležbi tamkajšnjih Slovencev. Ko je vstopil v spremstvu narodnih noš z župnikom g. Ilcem v cerkev, so mu pevci zapeli „Zlatomašnik, bod' pozdravljen!“ Slavnostni pridigar je bil

župnik Ilc. Po maši ga je pozdravil inž. Črnugelj, ki je opisal njegovo življenjsko pot, se mu zahvalil za vse delo med Slovenci in mu želel še mnogo uspehov in veliko let življenja, nakar so pevci zapeli zahvalno pesem.

Po maši se je zopet vse zbralo v cerkveni dvorani ob pogrnrjenih mizah ter slavnostni torti. Ta večer bo ostal vsem navzočim trajno v spominu.

G. zlatomašnik je bil veselo presečen in srečen. Izjavil je, da take zlate maše ne bi mogel obhajati nikjer, najmanj pa doma v Sloveniji (kjer jo je prvotno nameraval obhajati), kjer ga povečini ne poznajo.

Zasluznemu slovenskmu duhovniku in izredno marljivemu kulturnemu delavcu čestita ob zlatem jubileju tudi revija „Duhovno življenje“. ●

Mariborska stolnica

Ohranili ga bomo v hvaležnem spominu

Z veseljem sem se odzval povabilu, naj bi na današnji komemoraciji za pokojnim prelatom dr. Alojzijem Starcem v imenu sanhuške skupnosti, katere dolgotrajni pastir je bil, nanizal nekaj spominov. Z veseljem posebno še zaradi tega, ker me vežejo na pokojnika prijateljski spomini še na tista leta, ko sva se skupaj v dijaški Katoliški akciji navduševala za apostolat.

Na prvi širši seji Našega doma v letošnji poslovni dobi sem navzoče naprosil, naj mi navedejo nekaj spominov na našega pokojnega dolgoletnega pastirja. Sledeči so spomini njegovih faranov:

Bil je izredno iskren človek; njegova vprašanja, kako si, niso bila le gola formalnost, temveč iskrena in resnična želja pomagati ti v primeru potrebe. Poleg tega je iz vseh njegovih dejanj izžarevala globoka vera.

Izredno se je zanimal za vsakega posameznika, prav tako za družine, za mladino in za društveno življenje. Ali imate pripravljene odbornike za prihodnji občni zbor? Ali ste kaj pomislili na ta in ta datum? Ali imate v načrtu, kako rešiti ta in ta problem? so bila pogosto njegova vprašanja. To njegovo izredno zanimanje nam ni bilo v nadlego, temveč v vzpodbudo in v veliko pomoč. Dokler je bil on med nami, se ni bilo treba bati, da bi mladinski ali drugi odbori ostali brez odbornikov, kajti on je vedno pomagal, da smo pravočasno poskrbeli za rešitev. V vseh svojih posegih ni bil nikdar vsiljiv in se je zelo pazil, da se ni komu zameril. Z velikim veseljem je ljudskošolskim

Tone Kržišnik: DR. A. STARC

otrokom vcepljal verske nauke. In otroci so ga imeli zelo radi.

Veliko skrb je posvečal onemoglim in bolnikom; bili so deležni številnih njegovih obiskov. Poleg tega, da jim je prinašal duhovno hrano, je bil tudi njihov tolažnik. Skoraj bi rekli, da ni bilo duše, ki bi se ločila s tega sveta brez njegove pomoči. Imel je še poseben dar, da je pripeljal v Kristusov vinograd najbolj zakrknjene duše.

Odlikovala ga je izredna pridnost; ni poznal počitka, kadar je šlo za rešitev duše. Bili smo nekoč na slavnostnem kosilu, ko so mu sporočili, da je eden njegovih faranov v zadnjih dneh umrl; položil je žlico in odhitel.

Zavedal se je, da duhovništvo ni le v maševanju in pridiganju, da delo duhovnika ni le za zidovi cerkvá, temveč je delo med ljudstvom. Zavedal se je, da se mora duhovnik žrtvovati za narod. Med slovenskim narodom smo imeli mnogo duhovnikov njegovega kova, ki so v veliki meri pripomogli k verskemu, socialnemu, kulturnemu in celo gospodarskemu razvoju. Mnogi izmed njih so za svoja dela prejeli le trpljenje, kot nam priča knjiga „Palme mučeništva“.

Posebno lepe spomine je ohranil na pokojnega škofa dr. Gregorija Rožmana, ki je vodil svoje ovce v najtežjih časih slovenskega naroda in jih nenehno opozarjal, „da je komunizem največja nesreča za slovenski narod“. Njegovo plačilo je bilo: grob v tujini in še danes v demokratični Sloveniji ni prostora za njegove zemeljske ostanke.

Tudi njegova je zasluga za tako imenovani „argentinski čudež“.

Je pa z rezervo sprejemal izzive moderne časa, ker v marsičem ni videl skladnosti s krščanskimi načeli.

Te vrste duhovnikov želimo našim potomcem. Želja naša je, naj bi med mladimi nasledniki našel vnete posnemovalce.

Nekje je bilo o nas zapisano: „Nič se niso spremenili.“ Res je, da se v marsičem nismo spremenili, toda ne zaradi naše trmoglavosti, temveč zaradi globokega prepričanja, da je to edina osrečujoča pot skozi to solzno dolino.

Dragi pokojnik današnjega spomina, sanhuški farani te bomo ohranili v trajnem in hvaležnem spominu!

Iz naše KRONIKE

Občni zbor naše krovne organizacije Zedinjena Slovenija je bil v nedeljo, 23. aprila v Slovenski hiši; predsedništvo je po dveh delovnih obdobjih odložil prof. Tine Vivod; novi upravni odbor društva ZS sestavljajo: predsednik Marjan Loboda; podpredsednika: prvi Lojze Rezelj, drugi dr. Vital Ašič, sodeluje prof. Jana Dobovšek; tajnik Alenka Poznič, sodeluje dr. Marija Avguštin; blagajnik cont. Milan Magister, sodeluje: cont. Simona

Rajer Truden, lic. Beno Truden in Marija Markež; kulturni referent arh. Jure Vornberger, sodelujejo: Frido Beznik, arh. Ivan Kogovšek, Bogdan Magister, Dominik Oblak, Tone Oblak in Tone Rode; mladinski referent prof. Tine Vivod, sodelujejo inž. Jernej Dobovšek, prof. Karla Jakoš, dr. Viktor Leber, Metka Magister, Lučka Oblak, inž. Matjaž Omahna, Saša Omahna in Jože Šenk; šolski referent France Vitrih, sodelujejo: Marjana Batagelj, prof. Neda Dolenc, lic. Mirjam Oblak, in lic. Terezika Žnidar, tiskovna referentka Pavlina Dobovšek, sodelujejo: Emil Cof in lic. Marjan Schiffer; zgodovinski referent lic. Albin Magister. Nadzorni odbor: dr. Jože Dobovšek, Božidar Fink

in lic. Valentin Selan. Častno razsodišče: arh. Marjan Eiletz, dr. Marko Kremžar in Franc Rant.

Dušnopastirski obisk rojakov v Rosariu: v torek in sredo, 25. in 26. aprila, je dušni pastir Jože Guštin obiskal rojake v Rosariu; spremljal ga je g. Franc Vidmar, ki dobro pozna Slovence v tem mestu, prevažal pa ju je redovni brat Matevž Štirn; g. Guštin je obiskal naše ljudi po njihovih domovih, mnogim podelil svete zakramente in zanje maševal.

Slovenski dom v Carapachayu je praznoval svojo 35-letnico v nedeljo 30. aprila; praznovanje se je z napovedovalko Andrejo Papež začelo ob 9.30 z dviganjem zastav, pozdravom predsed-

UVOŽENO iz Slovenije

- Naša oblast se drži načela: Kar je bilo, je bilo, kar bo, pa bo.
- Bojimo se, da se v Slovenijo vračajo dobri, stari časi.
- V slovenski pomladi je predsednik Kučan igral vlogo Dedka Mraza.
- Kdor je vse življenje nastopal, zelo težko odstopi.
- Lepšo prihodnost, ki so jo ven in ven napovedovali, so komunisti dočakali v kapitalizmu.
- To, kar je za kapitalista čekovna knjižica, je bila za komunistična partijska izkaznica.
- Pred nami je preteklost.
- Ali veste, kako po novem pravijo falotom? Pragmatik.
- Slovenija se je prej obnašala do mene kot mačeha, zdaj pa kakor mrzla teta.
- Televizija ima v rokah trak in škarje.
- Ni prav, da bodo prvi odšli nazadnje.
- Vsi smo dediči boljše vistične Jugoslavije.
- Z eno nogo smo že v kapitalizmu, z glavo pa še vedno v socializmu.

malo za šalo

Pozdrav - „Viki, ali ni bil tisti gospod, ki sva ga srečala, tvoj učitelj?“

„Ja, res je!“

„In zakaj ga ne pozdraviš?“

„Zdaj, med počitnicami?“

Zamuda - Niko pride prepozno v šolo. Na stopnicah sreča ravnatelja. „Deset minut prepozno,“ reče ravnatelj strogo.

„Jaz tudi,“ odvrne Niko.

Žabica - Telefon zazvoni. Oče štirih doraščajočih hčera dvigne slušalko in z druge strani sliši moški glas, ki nežno vpraša: „Ali si ti, moja žabica?“

„Ne, tu je oče cele mlake!“

Prav - Mlakar z utrujenim glasom pravi ženi: „Čisto vseeno je, kaj rečem, ti vedno vse bolje veš in znaš. In to že dvajset let.“

„Enaindvajset!“

nika SD Francija Korošca in nastopom učencev Jurčičeve šole (petje - Ani Klemen, flavte - Monika Dobovšek, ritmična vaja na témo slovenske zastave - Helena Žnidar in Helena Skarlovnik), recitacij o pesmi Franceta Papeža (Ani Klemen in Sonja Debevec), sveto mašo (delegat Jože Škerbec in dušni pastir France Cukjati) in skupnim kosilom;

popoldanski program je obsegal govor lic. Francija Markeža in veseloigro „Pri belem konjičku“ v režiji Jureta Komarja, s sceno Pavla Sušnika, maskiranjem Ivana Sušnika in šepetalko Marijo Slabe; igrali so Marjeta Aleš, Jurek in Helena Skarlovnik, Maks Komar, Frido, Ani in Milan Klemen, Metka Slabe, Janez Žnidar, Martin in Tone Jeretina, Ire-

nej in Ani Markež, Roza Klemečič, Sonja Kolenc in Marcel Vodnik; predstavo so igralci posvetili dolgoletnemu režiserju Tinetu Kovačiču.

Na glasbenem večeru SKA so v soboto 20. maja v Slovenski hiši predvajali video-trak, posnet na slavnostnem koncertu v Cankarjevem domu v Ljubljani 11. julija 1994 ob 40-letnici SKA; pro-

gram je obsegal samospeve s klavirsko spremljavo in oratorij „Friderik Baraga“ prof. Alojzija Geržiniča na besedilo dr. Tineta Debeljaka; solisti so bili Marko Bajuk, Veronika Fink in Marko Fink, zbor Consortium musicum (dr. Mirko Cuderman), recitator: Janez Albreht, napovedovalec: Tone Kuntner. ●

KJE JE KAJ

„Evangelij življenja“ — Lojze

Kukovica 161

Veliko znamenje -

Marko Kremžar 164

Nekaj misli k Izjavi slovenske

škofovske konference

- Lojze Kukovica 168

Antigona išče Polineika

- Božidar Fink 171

Stalinistična revolucija na

Slovenskem 1941-1945 175

Pobeg iz objema smrti

- France Dejak 176

Mati domobranca

- Pavlina Dobovškova 179

Šel sem v Rog

- Ivan Korošec 179

Palme mučeništva

- Jože Guštin 180

Slovenski mučenec

Lojze Grozde - Anton Strle 181

Pohod sužnjev

- Ivan Korošec 182

Misli k mašnim berilom

- Stanko Fajdiga 183

Pogovor s prelatom

Francem Zdojškom

- Jože Škerbec 185

Ludovik Ceglar

- zlatomašnik 190

Ohranili ga bomo v

hvaležnem spominu

- Jože Miklič 191

Iz naše kronike 170, 182, 191

DUHOVNO ŽIVLJENJE

SLOVENSKA VERSKA REVIIJA

Izdaja ga Slovensko dušno pastirstvo.

Urednik: Jože Škerbec - Ramón L. Falcón 4158 - (1407) Buenos Aires, Argentina - Registro de la Propiedad Intelectual N° 90.877
Stavljenje in oblikovanje: MALIVILKO - Telefax: (54-1) 362-7215
Tiska: Talleres Graficos VILKO S.R.L., - Estados Unidos 425 (1101) Buenos Aires, Argentina

POVERJENIKI

ARGENTINA: Dušnopastirska pisarna, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires. ZDA: Slovenska pisarna, Baragov dom, 6304 St. Clair Ave., Cleveland 3, Ohio 44103, USA. KANADA: Rado Krevs, 75 Trowell Ave. Toronto M6M - 1L5 Canada. ITALIJA: TRST: Marijina družba, Via Risorta 3, Trieste, Italia. GORICA, Riva Piazzu-ta 18, 34170 Gorizia, Italia. AVSTRIJA: Naročnino pošiljajte Mohorjevi družbi v Celovec.

NAROČNINA

Naročnina v Argentini za leto 1995: \$ 55.- in izdatki za pošto; drugod US\$ 55.- Denarna nakazila na bančni (ne osebni) ček na ime: José Škerbec, Ramón L. Falcón 4158 - (1407) Buenos Aires, Argentina.

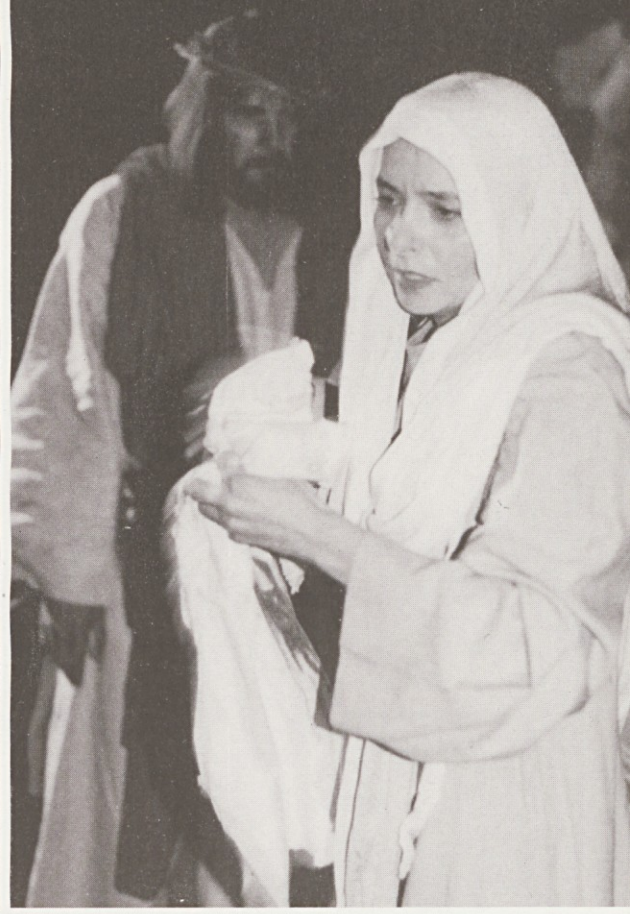
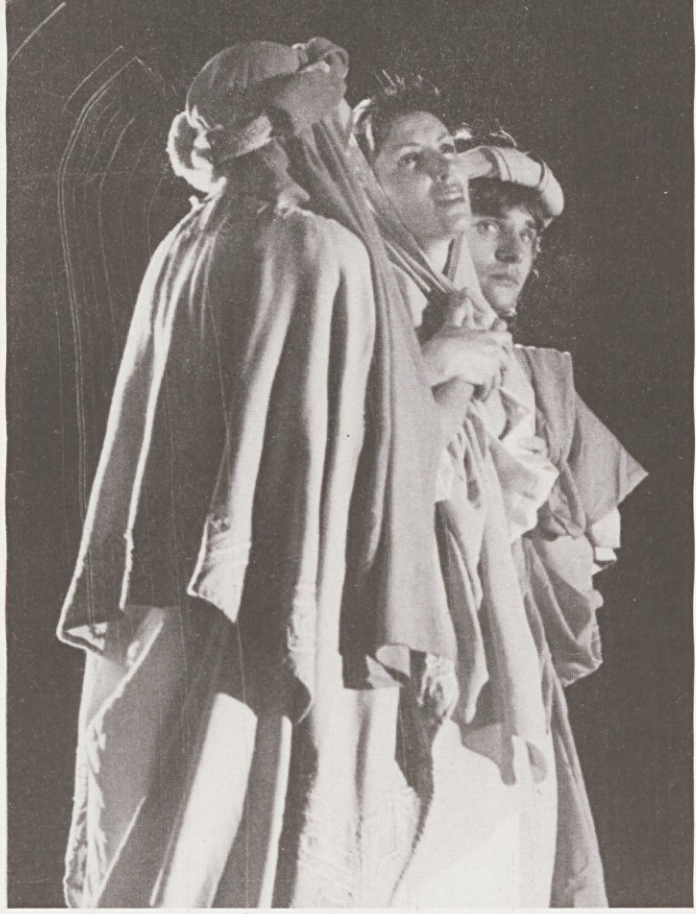
LUJAN, 7. MAJA 1996. Slovenski romarji, s slovenskimi narodnimi nošami v ospredju, so napolnili to veliko baziliko, predno so se uvrstili v procesijo, ki se je razvila okrog prostornega trga pred cerkvijo.

Foto: Marko VOMBERGAR

ŽIVI KRIŽEV POT na trgu Mitre v San Isidru v izvedbi Slovenskega gledališča Buenos Aires: MATI BOŽJA POD KRIŽEM. VERONIKA S POTNIM PRATOM.

Foto: Marko VOMBERGAR

ZGORAJ: Lujanska Virgencita in brezjanska Marija Pomagaj prvič in zadnjič skupaj. Medtem ko je brezjanska podoba v lujanski narodni baziliki že od leta 1949 naprej, bo kip lujanske Marije, zavetnice Argentine, slovesno umeščen na Brezjah, kjer kraljuje Kraljica Slovencev, 24. junija 1995.

Foto: Marko VOMBERGAR

SPODAJ: Živi križev pot: SIMON IZ CIRENE POMAGA JEZUSU NOSITI TEŽKI KRIŽ.

